

LA GARROTXA

VOLCANS I FAIGS

La Garrotxa I

saigs i volcans

LA FAGEDA D'EN JORDÀ

Saps on és la fageda d'En Jordà?
Si va pels volts d'Olot, amunt del pla,
trobaràs un indret verd i profund
com mai cap més n'hagis trobat al món:
un verd com d'aigua endins, profund i clar;
el verd de la fageda d'En Jordà.
El caminant, quan entra en aquest lloc,
comença a caminar-hi a poc a poc;
compta els seus passos en la gran quietud
s'atura, i no sent res, i està perdut.
Li agafa un dolç oblit de tot el món
en el silenci d'aquell lloc profund,
i no pensa en sortir, o hi pensa en va:
és pres de la fageda d'En Jordà,
presoner del silenci i la verdor.
Oh companyia! Oh deslliurant presó!

Joan Maragall

SALUTACIÓ

Els boscos, són realment, una part molt important del paisatge, la verdor i frondositat, fan d'un camí un paisatge agradable, i les muntanyes recobertes de la seva capa arbòrea ens proporcionen les estampes més boniques de les nostres excursions.

Es però, el bosc de faig, qui, a la nostra forma de veure, s'emporta el primer lloc en bellesa; a l'hivern, sense fulles, dóna una sensació de vellut sobre les muntanyes; a la primavera quand les fulles d'un verd tendríssim comencen a sortir, filtrant els raigs de sol, la fageda adquireix una bellesa imponent; durant l'estiu, plena de fulles, ens proporciona una ombra reconfortant i fresca; però, el que no sabrem descriure amb paraules és la grandiositat d'una fageda a la tardor, la cascada de colors grocs i ataronjats és tant intensa i variada, tant lluminosa i penetrant, que ens fa perdre la noció del temps.

Es realment un dels plaers més intensos que hem sentit com excursionistes i per tant varem considerar que valia la pena portar-hi als nostres amics de les excursions de la Secció de Cultura.

De totes les fagedes del País, la més famosa, gràcies al poeta, és la fageda d'en Jordà, als voltants d'Olot, i allà ens encaminem.

Darrera la fageda d'en Jordà, hi ha la serra de Finestres i la serra del Corb, molt aprop volcans i fins hi tot alguna església romànica.

Serà fàcil, doncs, muntar-hi una bonica excursió.

SECCIÓ DE CULTURA de l'A.E.TALAIA

GEOGRAFIA FÍSICA

La comarca de la Garrotxa, té en l'actualitat, una superfície de 734 Km². Nosaltres centrarem la nostra atenció, a una part de la comarca, la dita Baixa Garrotxa i més concretament a la vall d'Olot i a les serres del Corb (933 m.) i de Finestres (1025 m.), serres que formen part de la Serralada Transversal Catalana.

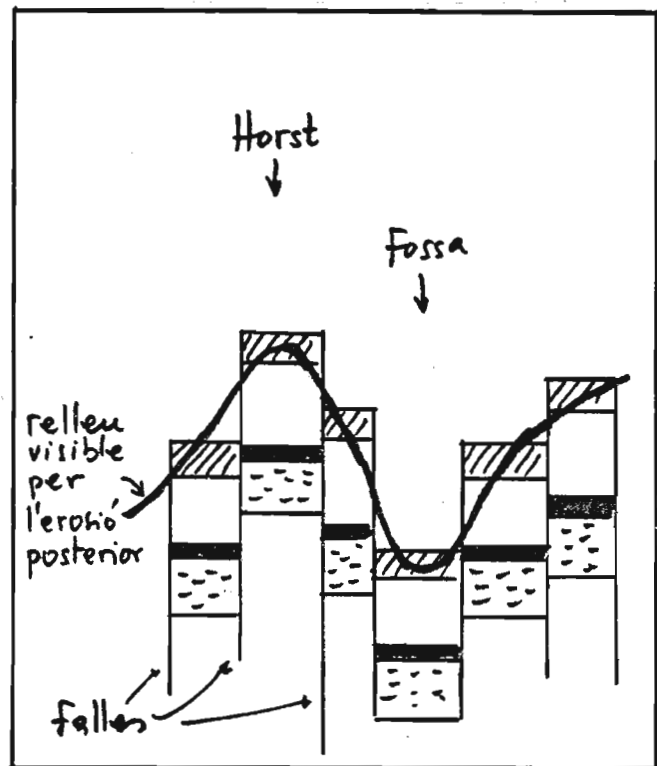
La vall d'Olot és una fossa tectònica formada per margues, (material sedimentari, barreja de silicats i calisses), sobre gresos i amb molts aforaments volcànics anomenats pedra tosca, greda, etc., que produeixen al descomposar-se una terra molt fèrtil.

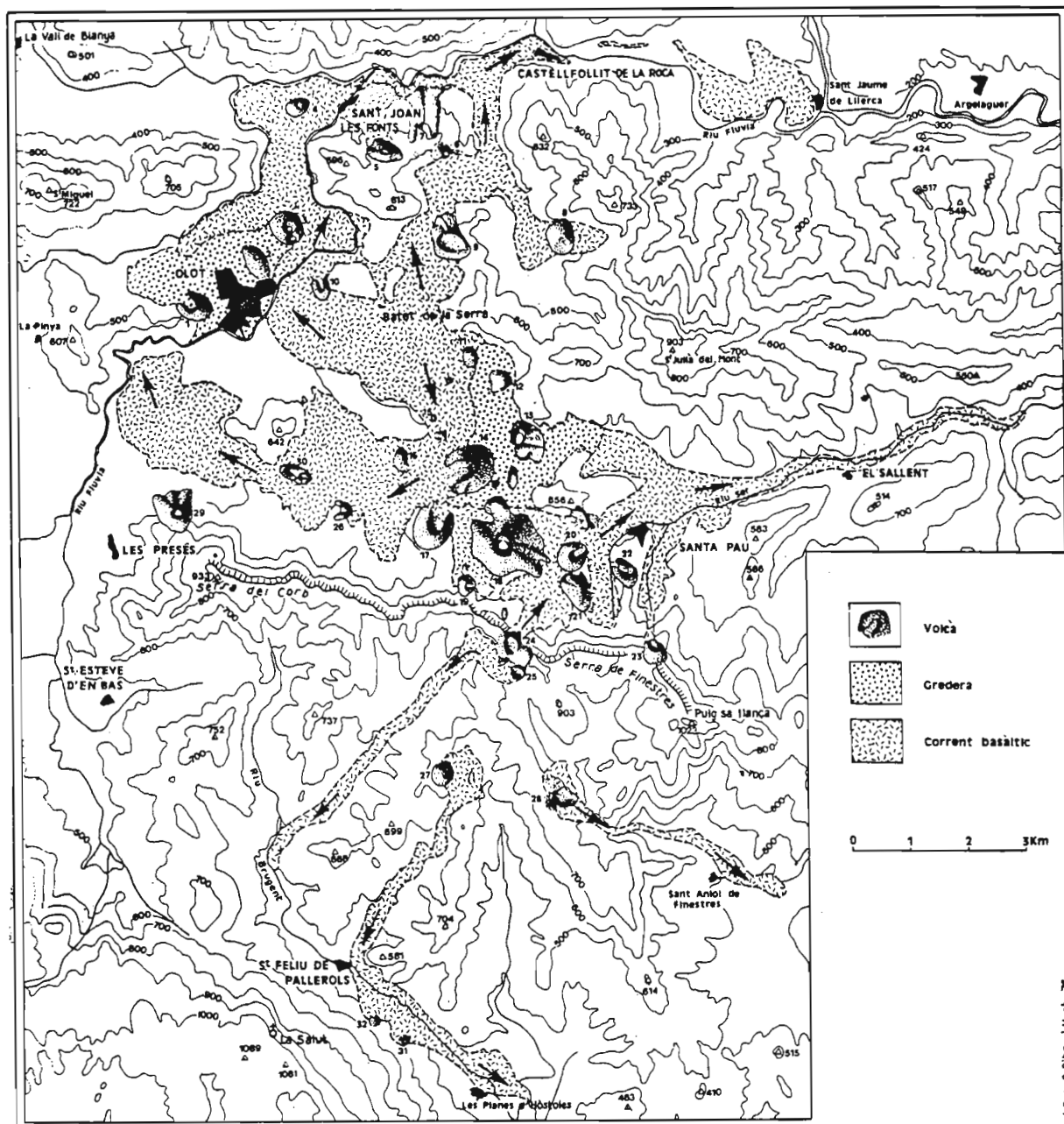
Les muntanyes del Corb i de Finestres que formen el horst, són de materials eocènics de sedimentació calcària.

El riu més important d'aquesta zona és el Fluvià, no gaire cabalós a Olot. Després reb, per l'esquerra, la riera de Bianya, els rius d'Oix i de Beget, el Llierca i la riera de Borró i, per la dreta, el Ser.

El Fluvià el veurem a Olot, Castellfollit de la Roca i Sant Joan les Fonts.

El principal atractiu geogràfic i geològic de la zona és el volcanisme. La regió volcànica d'Olot és la més important de la Península Ibèrica. S'han localitzat quaranta tres cons volcànics, tots ells de tipus estrombolià.

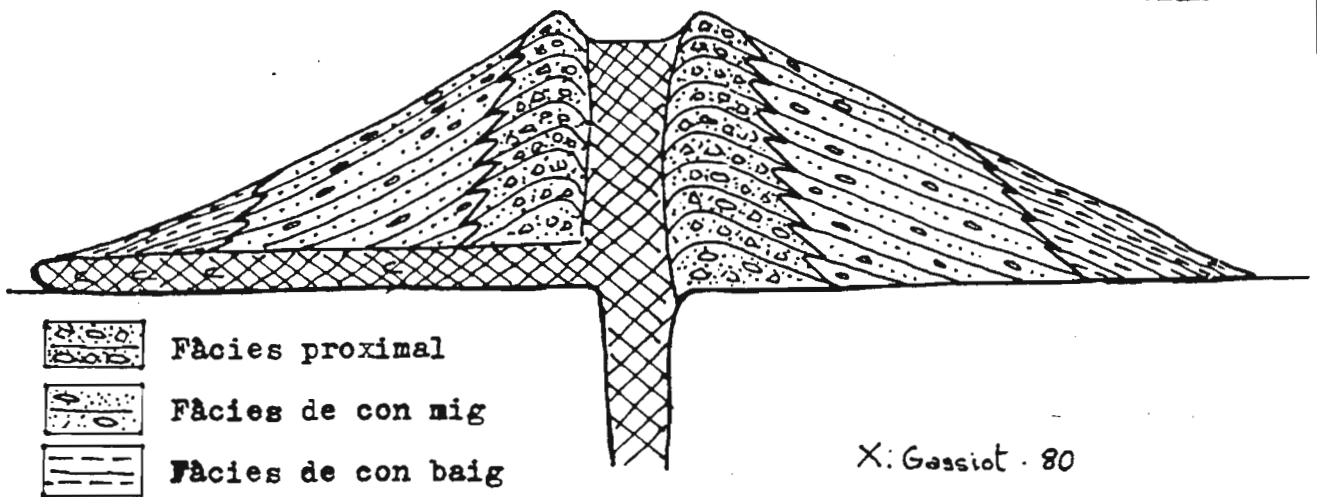

20

(segons Oriol Riba)

Mapa de la regió volcànica d'Olot. S'hi destaquen els cons volcànics, les grederes més importants i els corrents de lava basàltica que s'escolaren, vora avall (veure les fletxes), per les valls dels rius Fluvià, Brugent i Ser. Hi figuren numerats els volcans següents: 1: Volcà Montolivet; 2: V. Montsacopa; 3: V. La Garrinada; 4: Volcà o gredera de la Canya; 5: V. d'Aiguaneira; 6: V. Claperols; 7: V. Ràpassot; 8: V. de Puigdollors o de Puigboters; 9: V. de l'Estany; 10: V. Les Bisaroques; 11: V. de Pujalós; 12: V. de

Puig de la Garsa; 13: V. de Puigsafont; 14: V. El Croscat; 15: V. de Pujastrol; 16: V. de Ca de Bosc; 17: V. de Puig de la Costa o Roureda de l'Oli; 18: V. de Santa Margarida; 19: V. El Torrent; 20: V. de Roca Negra; 21: V. de Puig Subià; 22: V. de Can Simó; 23: V. de Sant Jordi o de Plaça Ribera; 24: V. de Fontpobra; 25: V. de Cija o de Can Tia; 26: V. de Puig Jordà; 27: V. Traiter; 28: V. de Puig Rodó; 29: V. El Racó; 30: V. de Puig Cabrioler; 31: V. de Puig Roig i 32: V. d'Artigues Roges.

Al final de l'era terciària, es produïren al Pirineu, una sèrie de fractures importants, per exemple es formaren les fosses de la Cerdanya i el Conflent, però també, s'enfonsà la zona d'Olot i s'aixecà la serralada Transversal amb el Puigsacalm, Finestres, el Corb i el Cabrerès.

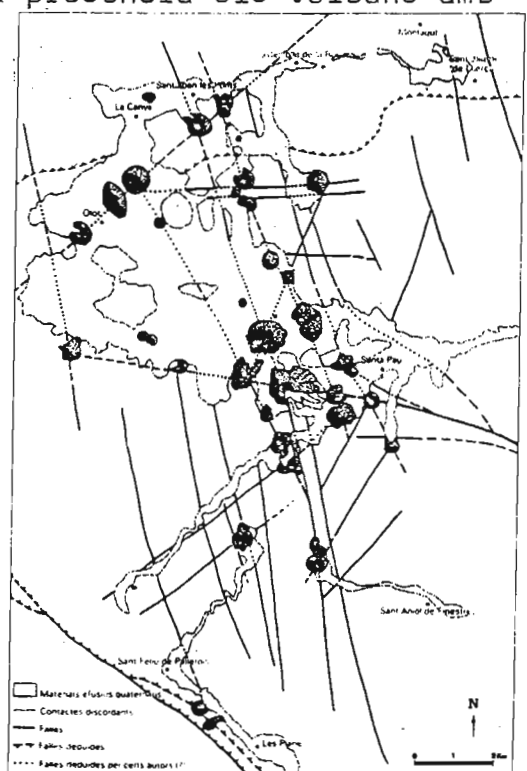
Durant el quaternari, les falles que produïren aquests enfonsaments i aixecaments, sobretot en els llocs d'encreuament, es van injectar de laves, que produïren el volcanisme amb els cons i còrrents basàltics que ompliren les valls del Fluvià i del Ser; fins hi tot al tancar el pas del riu produïren un llac a l'actual vall d'en Bas.

Tot això succeïa fa 110.000 anys, al final de l'última glaciació, per tant, l'home paleolític encara presencià els volcans amb la seva activitat.

Tots els volcans d'Olot són de tipus estrombolià, que vol dir que tenen una estructura semblant a la del volcà Estròmboli, que forma l'illa del mateix nom a l'arxipèlag de les Eòliques o Llapiri al Nord Est de Sicília. volcà encara actiu avui en dia.

Tenen l'estructura de con, amb capes successives d'escòries.

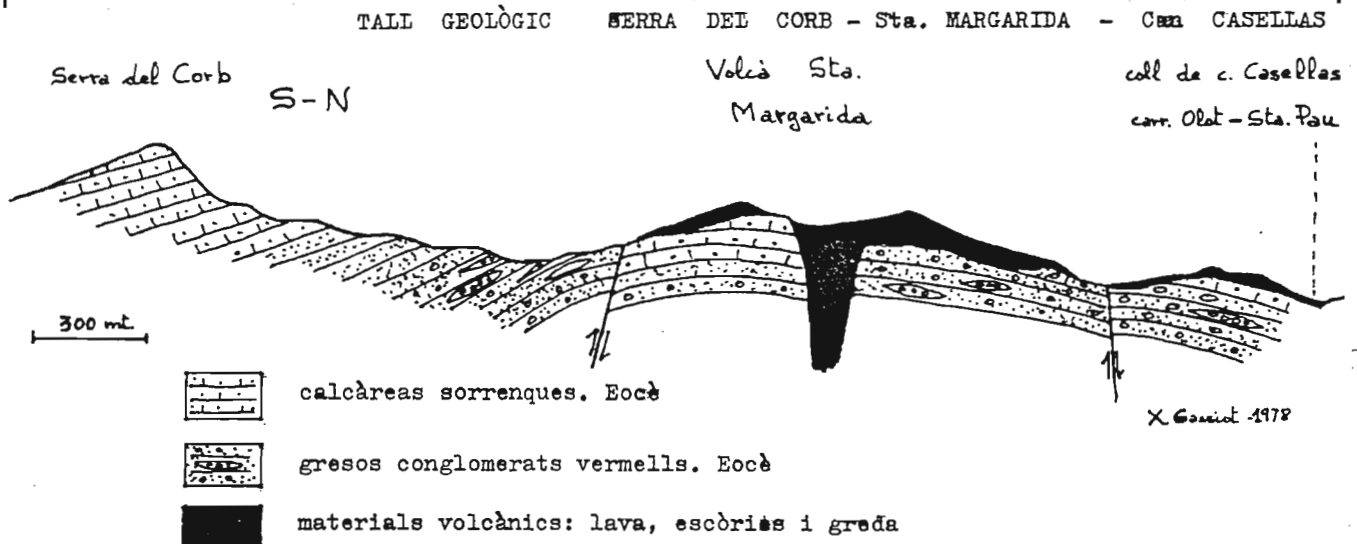
Normalment tenen tres fàcies:
PROXIMAL.- La més propera al

cràter, de gra gros o gredes.

DE COS MITJÀ.- Formada per algunes bombes i gra més fi.

DISTAL O DE CON BAIX.- Gra fi i cendres.

De cons volcànics, n'hi ha de varis tipus:

CENTRALS O SIMÈTRICS, un sol cràter situat a la part alta i tancat, exemples el Montsacopa, a sobre mateix d'Olot, o el de Santa Margarida i Can Tia que es troben en el nostre itinerari;

FERRADURA O ASIMÈTRICS, tenen el cràter obert per un cantó, exemples el Croscat, Montolivet i Puig Jordà, aquest al costat de la famosa fageda;

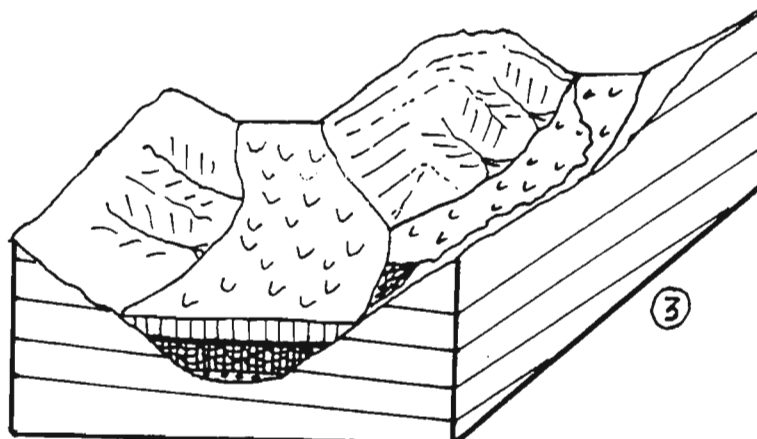
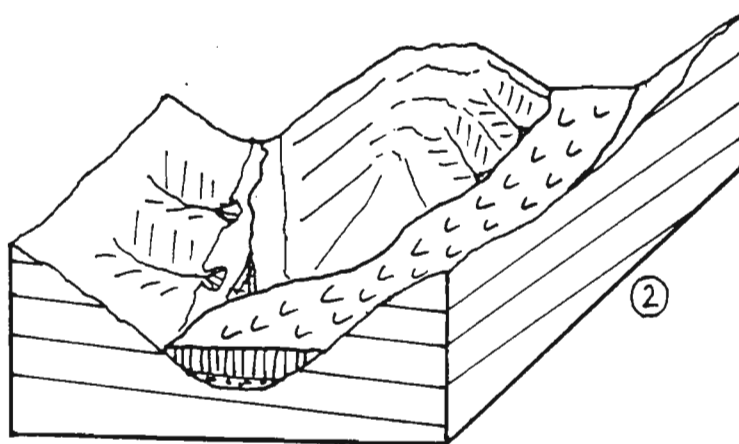
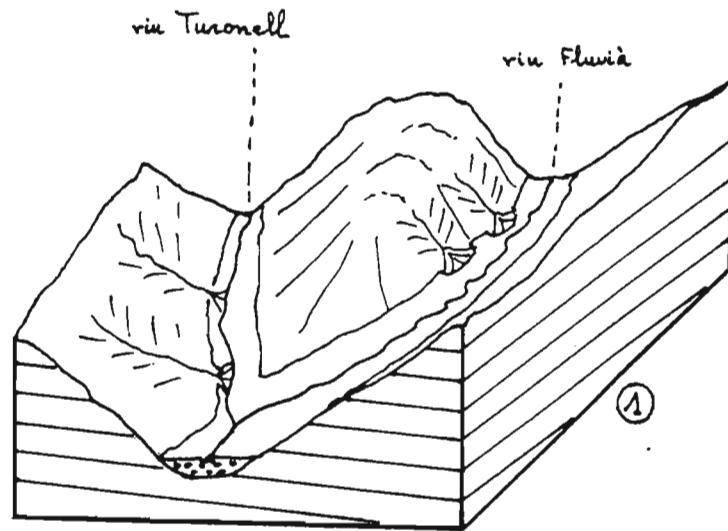
COMPOSTOS, quan tenen més d'un cràter, exemple el Garrinada, molt aprop del Montsacopa;

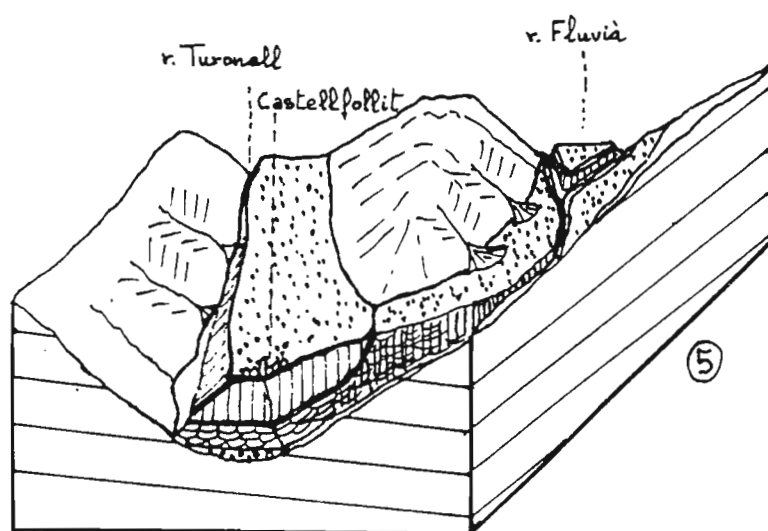
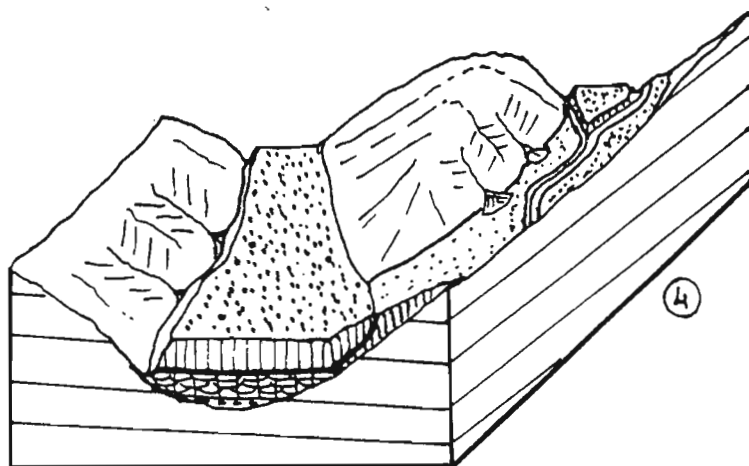
CALDERES O CRÀTERS D'EXPLOSIÓ, cràter poc elevat, simètric i de gran extensió, del qual l'únic exemple es troba fora de la comarca, a la Crosa de Sant Dalmai a la carretera de Girona a Santa Coloma de Farners.

A part dels cons volcànics propiament dits, són també dignes d'observació les colades de lava que modificaren substancialment els llits fluvials, la més espectacular és potser la que se'ns presenta a Castellfollit de la Roca.

Les diferents riudes de lava, feren recular el riu a un racó de la vall, però després la major duresa del basalt que la roca sedimentària que forma el sustrat pot produir parets tant imponents com la de Castellfollit de la Roca, el poble se situa allà dalt per

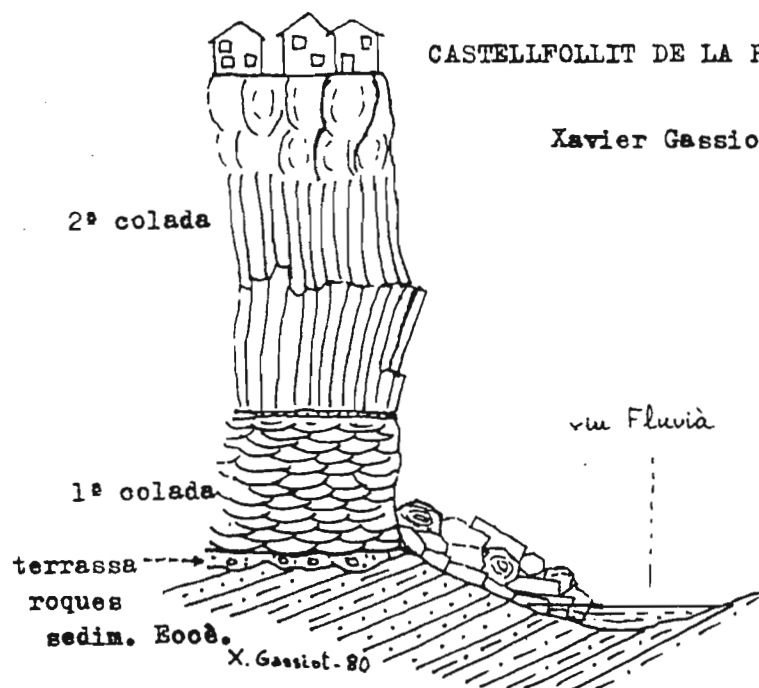
aprofitar la protecció que li ofereix el cingle.

CONSTITUCIÓ DEL CINGLE DE
CASTELLFOLLIT DE LA ROCA

Xavier Gassiot, 1980

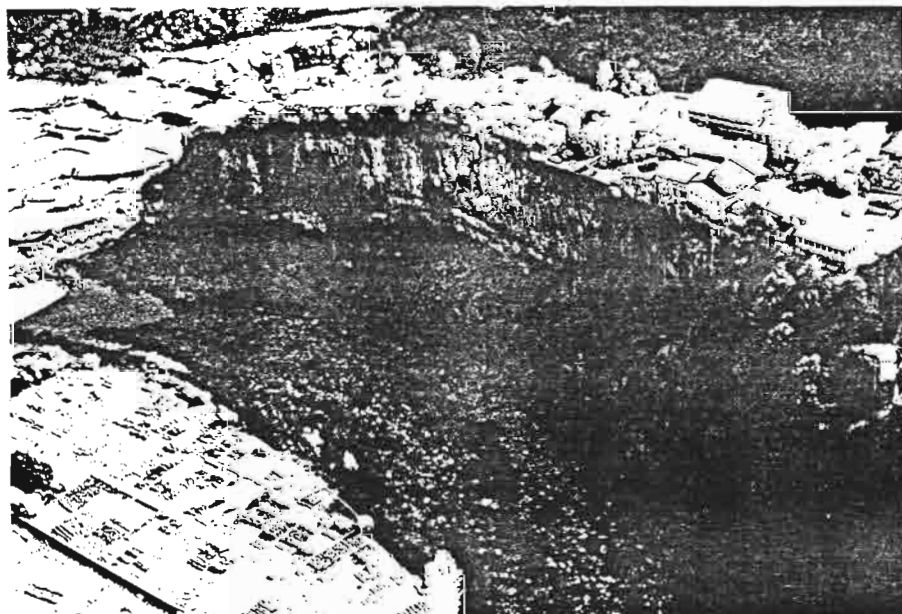
X. Gassiot - 80

Les estructures en forma de columna que té la roca, són degudes al procés de refredament i contracció de la lava més o menys lent, que produeix formes hexagonals.

L'activitat volcànica és avui totalment extingida, no obstant, la zona olotina és encara la de més activitat sísmica a Catalunya. Els últims terratrèmols importants de la història del nostre país succeïren als anys 1427 i 1428, durant aquells anys i en diverses ocasions, les comarques de la Garrotxa i la Selva, foren practica-ment destruïdes. El terratrèmol més important de tots fou el del dia de la Candalera de l'any 1428 i fou l'últim, a partir d'aquelles dates hi han hagut molts moviments petits, com un llunyà ressó d'aquell.

L'últim terratrèmol de certa importància al nostre país ha estat el del 14 de desembre de 1980 a Sant Celoni.

Vista aèria del poble de Castellfollit de la Roca.

MINERALOGIA

El basalt està format per una estructura microcristal·lina, producte de la ràpida solidificació de la lava, que no ha deixat temps de formar-se grans cristalls, com per exemple el cas del granit.

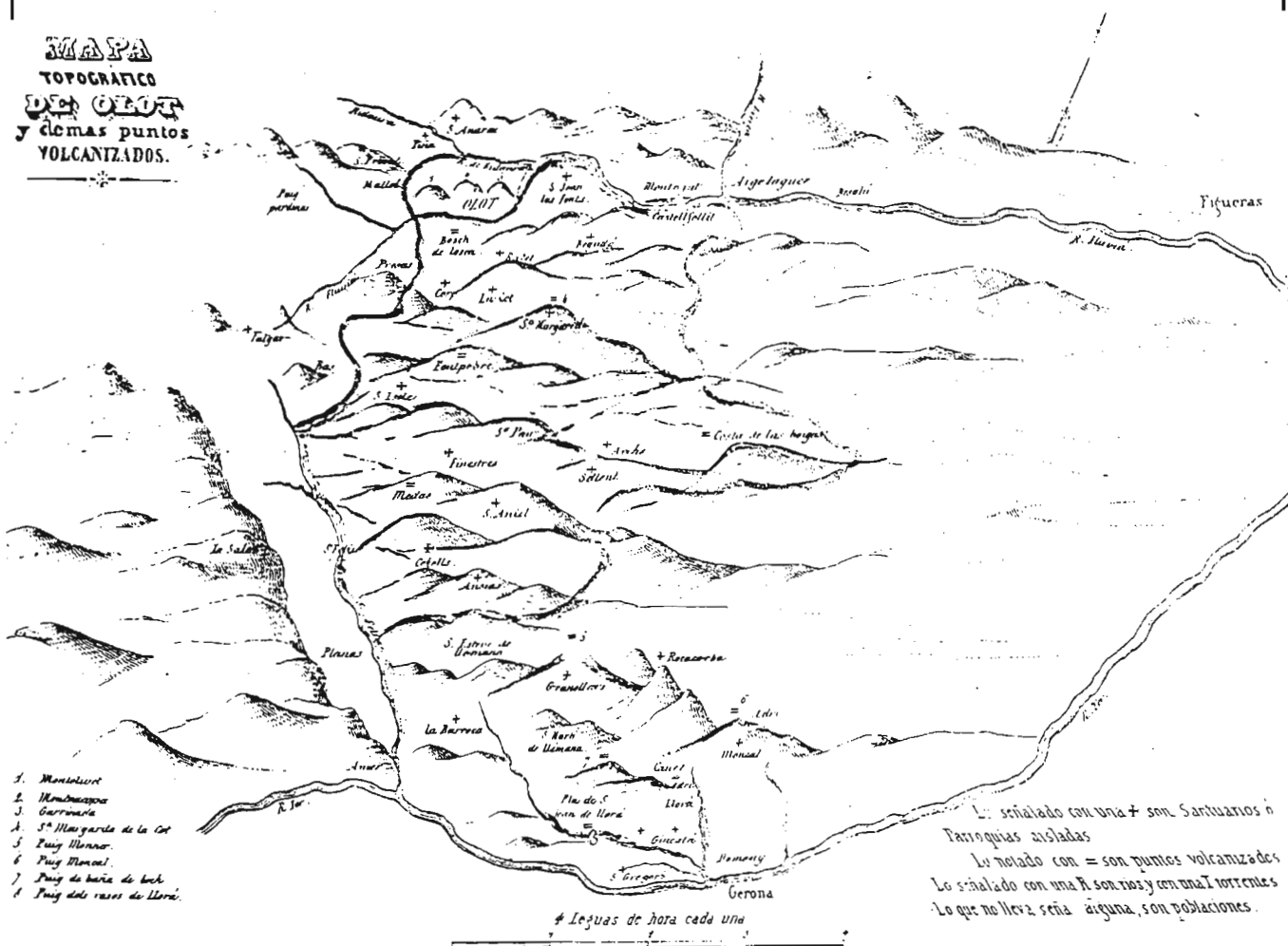
Els minerals que formen aquests cristalls microscòpics són bà-

sicament silicats aluminics de dos tipus:

Els PIROXENS, que tenen estructures fibroses, són ionosilicats, constituïts per cadenes de $\text{SiO}_4^{=}$ en els que alguns àtoms de Si han estat substituïts per Al i els cations són Ca, Mg, Fe i Al. El principal piroxè que forma el basalt, és el mineral anomenat Augita de fórmula $(\text{Ca}, \text{Mg}, \text{Fe}, \text{Al})_2(\text{Al}, \text{Si})_2\text{O}_6$; les PLAGIOCLASSES, tenen una estructura tridimensional de grups $\text{SiO}_4^{=}$, tectosilicats, amb composició variable de Na i Ca, el mineral que forma principalment part del basalt és la Labradorita de fórmula 40% de $\text{NaAlSi}_3\text{O}_8$ i 60% de $\text{CaAl}_2\text{Si}_2\text{O}_8$. També té importància la presència de l'Oliví, $(\text{Mg}, \text{Fe})_2(\text{SiO}_6)$, silicat magnèsic fèrric de color verd oliva fosc, que li ha donat nom.

El color resultant de les roques basàltiques és fosc, com correspon a una roca bàsica.

**MAPA
TOPOGRÀFIC
DE L'OLLOT
i d'altres punts
VOLCANIZADOS.**

El clima

El clima de la regió d'Olot és l'anomenat: mediterrani de muntanya humida, que és el propi de tota la Serralada Transversal. Aquest clima es caracteritza pel fet d'ésser força plujós, fins hi tot durant l'estiu, però moderat per la influència mediterrània que fa que les temperatures siguin més aviat benignes.

La plana d'Olot és un dels indrets més plujosos de Catalunya, amb una mitjana superior als 1000 mm.

Això és degut a que les muntanyes de la zona representen la primera barrera d'importància pels vents humits i calents que provenen del Mediterrani.

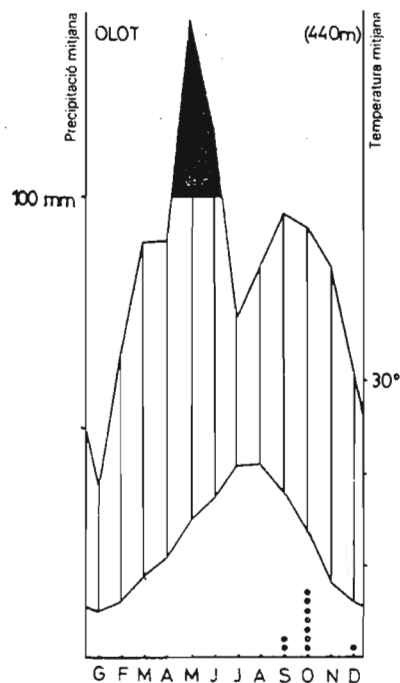
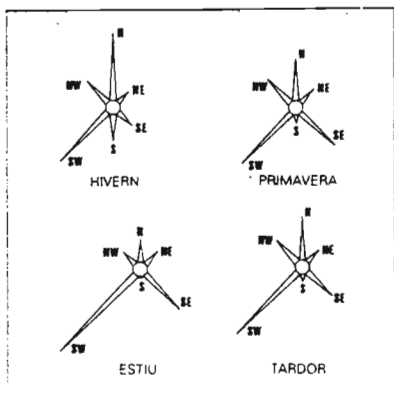
En quant a vents, els predominants són: la tramuntana (39,4% de dies d l'any), el ponent (36,6 %), el llevat (17%) i el migjorn (5,2%).

Pel que fa referència a les temperatures, podem dir que no són excessivament fredes, però a l'hivern són freqüents les glaçades, sobretot a la plana, degut al fenomen d'inversió tèrmica.

Les nevades no hi són freqüents en l'actualitat.

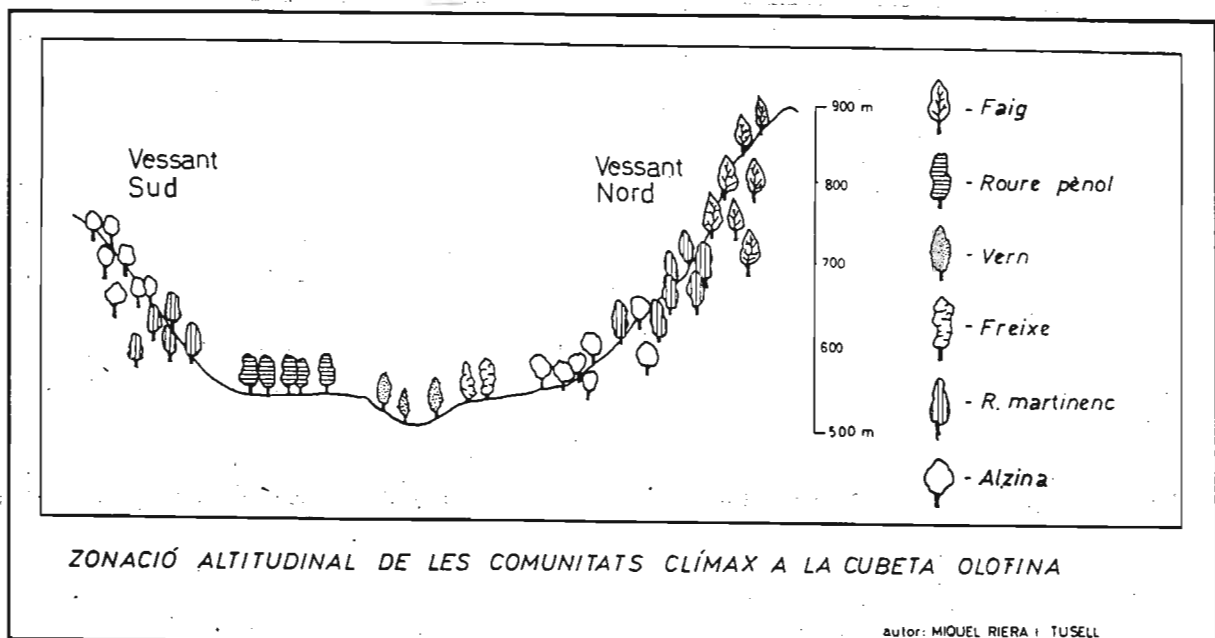
Diagrama climàtic d'Olot. A la part inferior hi ha assenyalats els aiguats anotats pels observadors. (Font: J. M. Panareda. Geografia física dels PPCC).

Roses dels Vents d'Olot. Anys 1898-1920. (Elaborades per M. R. a partir de les dades de Quintana.)

Des del punt de vista botànic, podríem situar la major part de la subcomarca d'Olot, dins la Muntanya Mitjana Humida, caracteritzada pel predomini del bosc caducifoli i que ens recorda el paisatge dels països del centre d'Europa si bé, també hi trobem ben estès l'alzinar muntanyenc, vegetació pròpiament mediterrània.

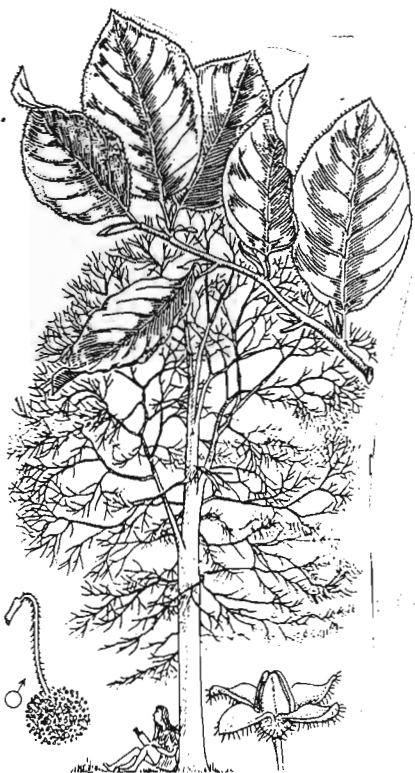
Els sòls damunt dels quals hi ha desenvolupada aquesta vegetació difereixen segons hagin evolucionat sobre substrat volcànic o bé sobre roques sedimentàries. Les comunitats més representatives que defineixen el paisatge vegetal que en l'actualitat recobreix la Regió Volcànica d'Olot són la fageda, la roureda, l'alzinar i la verneda. L'alzina resta limitada als llocs més secs i assolellats mentre que als obacs i als fons de les valls predominen el roure i el faig.

LA FAGEDA

El faig (*Fagus sylvatica*), és un arbre vigorós de gran alçària que pot arribar fins a quaranta metres. Fulles caduques, d'un groc enrogit en assecar-se a la tardor; limbe escassament pelut a la cara inferior i amb una renglera de pèls llargs i sedosos a tot el marge. Fa flors mascles i femelles, les quals formen un recipient dur, el qual s'obre en quatre valves que contenen de dos a tres

fruits petits, les fages. La fusta és dura i de bon polir i té nombroses aplicacions.

Fagus sylvatica

la betònica (Stachys officinalis), la campaneta (Campanula trachelium), la viola de bosc (Viola sylvestris) i d'altres.

Si el terreny és força inclinat, hi ha una pèrdua important de matèria orgànica a causa del pendent. En conseqüència el sòl s'empobreix i

les fagedes que sostenen són menys riques. Sobre sòl silici trobem espècies festuques i la descàmpsia flexuosa (Deschampsia flexuosa), gramínia de fulles finíssimes i d'espigues menudes, que trobem també als prats silicis. En cas de sòls alcalins, la comunitat que s'instaura és la fageda amb boix (Buxo-Fagetum). En general, a tots els tipus de fageda és força abundant l'heura (Hedera helix), car les condicions d'ombra i d'humitat hi són òptimes.

D'interès especial és la FAGEDA D'EN JORDÀ, situada entre la Costa de Pujou i el Puig de Sant Jordi de Sa Cot. Ens trobem amb un bosc de faigs entre 550-600 m. d'altitud, cosa ben excepcional en

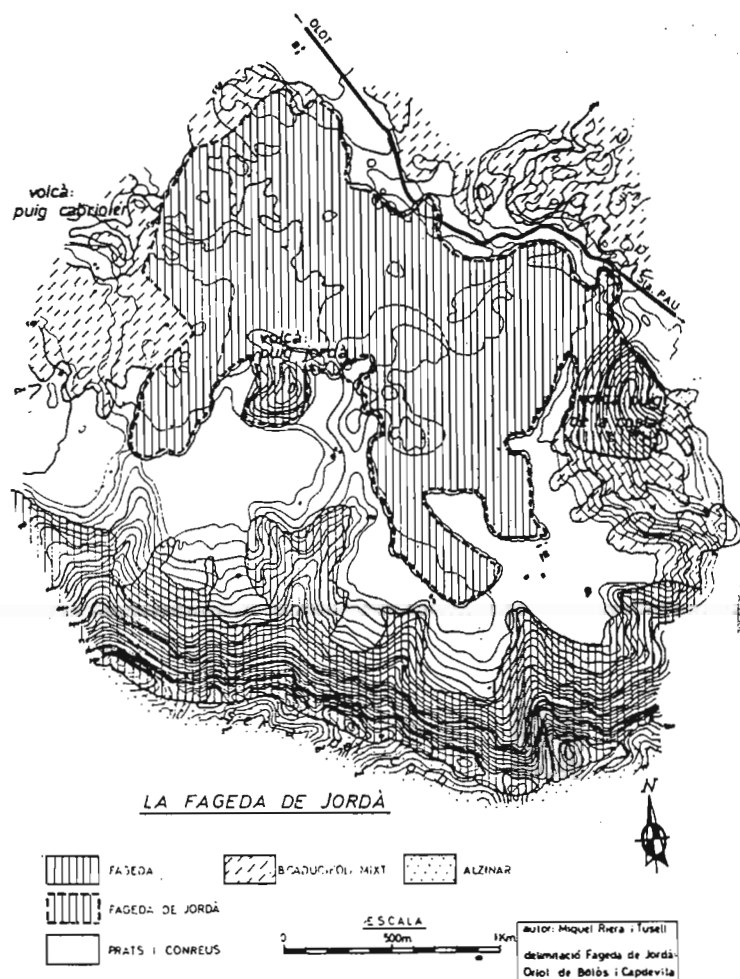
La fageda que realment domina a les parts més planes i fèrtils, és la fageda amb el·lèbor (Helleboro-Fagetum). La planta que dona nom a aquests tipus de fageda, l'el·lèbor verd (Helleborus viridis), és una ranunculàcia que brota a l'hivern i s'asseca a l'estiu o a la tardor. En el reduït estrar arbustiu, destaquem l'arç blanc, el boix, el grèvol i diverses falgueres.

També acompanyen a la fageda el buixol (Anemone nemorosa), es caracteritza pel seu rizoma horitzontal molt ramificat, d'un extrem del qual s'enlaira un fràgil peduncle que conté una sola flor de color blanc o rosa, la

A. nemorosa

aquesta part del país si tenim en compte la proximitat de la Mediterrània. Hem d'interpretar que l'especial forma de la fossa olotina crea un clima local força humit i plujós propici de la fageda. cobreix una extensió d'aproximadament de dos quilòmetres i s'hi intercalen, sobretot als indrets més assolellats, petites comunitats de roure pèrol i de castanyer.

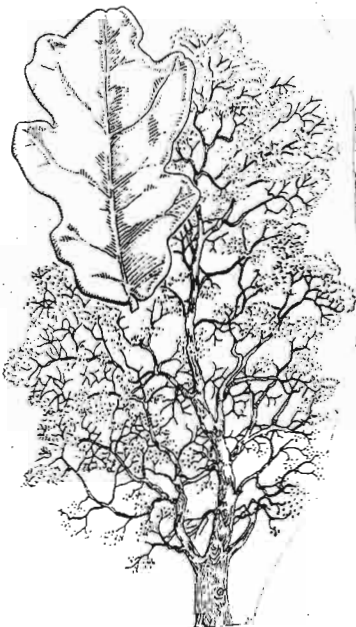
LA ROUREDADA DE ROURE PÈROL

Es tracta d'una roureda humida i neutròfila, aimant de sòls profunds i rics en substàncies nutritives. L'estrat arbori dens i alt, consta principalment de roure pèrol (Quercus robur), l'arbre olotí per excel·lència i d'altres arbres caducifolis d'ambient humit com són el freixe de fulla gran (Fraxinus excelsior), el tell de fulla petita (Tilia cordata), l'auró blanc (Acer campestre) i els oms (Ulmus minor, U. scabra).

El roure pèrol (Quercus robur), és el més esvelt i alt dels nostres roures. Les fulles puntegen ben entrada la primavera al

mateix temps o un xic després que les del faig i sempre abans que les del roure martinenc. Són fulles sense pèls, estretament ovalades i amb la part més ampla a l'extrem oposat al pecíol, i amb dues orelletes molt peculiars a la base. L'escorça és més fina, l'estria menys fonda i de color més clar que la del roure martinenc. Les glans, grosses i dolces, són el més característic del roure pènol doncs pengen d'un peduncle molt llarg d'uns 10-12 cm.

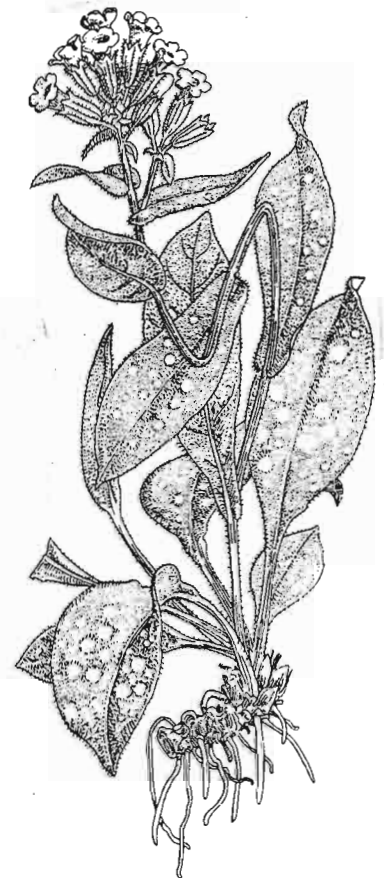
Dins l'estrat arbustiu destaquem l'avellaner, el sanguinyol, l'evònim, l'arç blanc, l'aranyoner, etc. L'estrat herbaci és molt ric, potser l'espècie més típica és la pulmonària (Pulmonaria affinis), la qual ha estat emprada per combatre tota mena d'afeccions dels pulmons. També hi trobem l'heura de terra (Glechoma hederacea) que floreix a partir del mes de març, el malcoratge de bosc (Mercurialis perennis), el buixol, la campaneta traqueli, la viola boscana, etc. A Olot apareix una de les espècies que hi resulten característiques més enllà del crestall pirinenc, la ranunculàcia Isopyrum thalictroides; per contra, hem pogut trobar també espècies mediterràneo-altàniques com el galzeran (Ruscus aculeatus) o el grèvol (Ilex aquifolium).

A

B

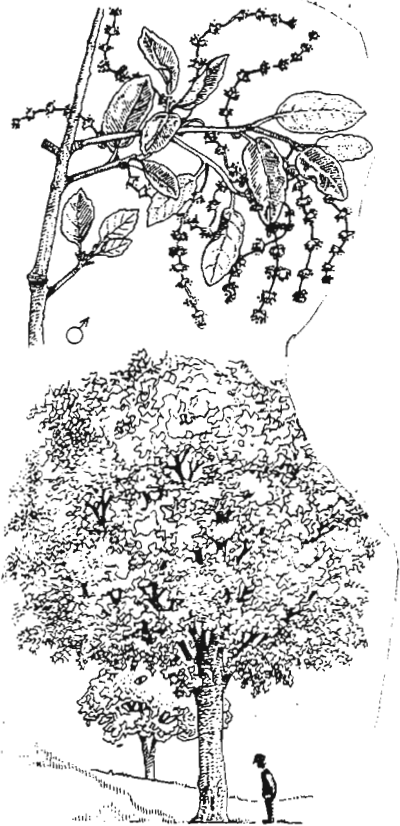
C

A = Quercus robur

B = Isopyrum thalictroides

C = Pulmonaria affinis

de la muntanya mitjana humida està constituït per l'alzina de fulla llarga (Quercus ilex ssp. ilex). És un arbre vigorós, d'uns vint metres d'alçada màxima, amb les fulles persistents, relativament llargues, estretes, endurides i peludes per la cara inversa.

Quercus ilex ssp. ilex

A part de l'auró blanc, el grèvol, i el lloreret; l'estepa, el ginebre, la gòdua, els brucs i el galzeran són els arbusts amb més significació de la regió.

L'estrat herbaci no és gaire ric en espècies, però n'apareixen algunes que són pròpies d'ambients més humits que els mediterranis, tals com la falguera aquilina (Pteridium aquilinum), d'aspecte arbustiu, aquesta falguera es torna de color marró en assecar-se a l'hivern; l'herba fetgera (Anemone hepatica), la maduixera (Fragaria vesca), o la betònica (Stachys officinalis). La resta, són plantes típiques de l'alzinar de terra baixa, glòbulàries, violes, etc.

LA VERNEDA

Als fons de les valls i a les vores dels rius i rierols, la verneda (Lamio-Alnetum glutinosae) juntament amb diverses espècies de salzes, freixes i arbusts, constitueixen fonamentalment l'anomenat bosc de ribera, de fullatge caduc i d'aspecte dens.

El vern (Alnus glutinosa) el podem reconèixer per les seves fulles enganxoses, sobretot si són joves, de limbe arrodonit, més ampla de la punta que de la base i una mica en forma de cor. Pot arribar a vint metres d'alçada.

Dins de les moltes espècies de salzes presents al bosc de ribera cal esmentar el gatell (Salix atrocinerea) i més allunyat del riu el freixe de fulla gran (Fraxinus excelsior).

A l'estrat arbustiu de la verneda trobem el saüc (Sambucus nigra), avellaner, sanguinyol, etc.

LA ROUREDA SUBMEDITERRANEA DE ROURE MARTINENC

Gran part del territori és cobert pels boscos de roure martinenc, tant sobre sòls silicis com de caràcter calcari (Buxo-Quercetum pubescentis).

Se situen pujant a continuació dels alzinars, si bé a la regió, a causa del fenòmen de la inversió tèrmica, solen ocupar les parts més baixes dels costers de les muntanyes, per sota dels alzinars.

El roure martinenc (Quercus pubescens), presenta els branquillons i el revers de les fulles densament peluts, formant feixos de pèls llargs. Les glans tenen escames de la cúpula peludes, triangulars i amb l'extrem arrodonit. A diferència del roure pènol, les glans surten directament de la branqueta i les fulles són visiblement peciolades.

Quercus pubescens

L'estrat arbustiu està format pel xuclamel xilosti (Lonicera xylosteu), lloreret (Daphne laureola), sanguinyol (Cornus sanguinea), tortellatge (Viburnum lantana), avellaner (Corylus avellana), coronilla boscana (Coronilla emerus), etc.

A l'estrat herbaci hi trobem el marxívol (Helleborus foetidus), l'herba fetgera (Anemone hepatica), l'espunyidella (Galium verum), la primula vera (Primula veris), etc.

L'ALZINAR MUNTANYENC

L'alzinar, és un dels boscos més característics del paisatge mediterrani. A les parts menys humides i a les altures ben assolellades apareixen els boscos d'alzina. Ja que ens trobem al límit superior dels seus dominis, l'alzina conviu amb algunes espècies medio-europees (grèvol, maduixera, falguera, herba fetgera, etc.), alhora que en manquen d'altres que són típiques de l'alzinar de terra baixa (arboç, marfull...).

L'alzinae muntanyenc (Quercetum mediterraneo-montanum), propi

L'estrat herbaci està representat per espècies tant abundants com el buixol (*Anemone nemorosa*), el lliri de neu que a Olot es coneix també per flor de neu (*Galanthus nivalis*), el dorònic (*Doronicum pardalianches*), la ficària (*Ranunculus ficaria*), la consolida (*Symphytum tuberosum*), el marcòlic (*Lilium martagon*), etc.

LA VEGETACIÓ DAMUNT LES ROQUES

La terra que s'acumula a les escletxes de les roques reté amb avidesa l'aigua de la pluja, però si no plou, el grau d'humitat pot baixar sensiblement. És per això que les plantes rupícoles colonitzen roques sempre ombrívols. És el cas de la capil.lera (*Adiantum capillus veneris*) i la falzia (*Asplenium adiantum nigrum*), les quals habiten a les parets humides de pous, fonts i coves, amb degotalls; la morella roquera (*Parietaria officinalis*) que a Olot s'anomena blet de paret, cobreix el cingle de Castellfolit de la Roca encarat al nord i l'orella d'ós (*Ramonda myconii*) que viu sobre roques calcàries.

Els crespinells colonitzen una gran part de les grederes, en la greda roman sense una capa de sòl al damunt, i també a les parets d'entremig dels camps de conreu. En destaquem tres espècies: el crespinell picant (*Sedum acre*) petit i de flors grogues, l'arròs de galapat (*Sedum album*) de fulles grosses, obtuses i flor blanca i l'arròs de pardal (*Sedum sediforme*) gros, de flors blanquinoses i fulles agudes.

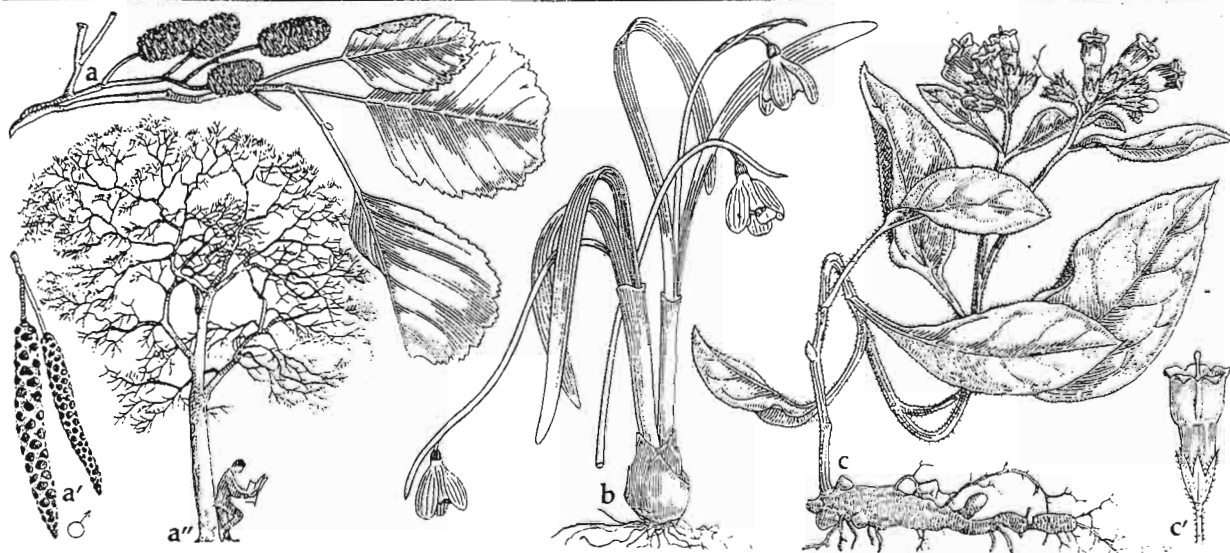

Fig. 238. ESPÈCIES DE LES VERNEDES (X0,5)

a: branquilló de vern amb inflorescències femenines (*Alnus glutinosa*), a': detall de la inflorescència masculina (X0,5), a'': aspecte general de l'arbre a l'hivern; b: lliri de neu (*Galanthus nivalis*); c: consolida (*Symphytum tuberosum*), c': detall de la flor (X1).

FAUNA

La distribució de la fauna va intimament lligada amb les característiques de la coberta vegetal, marc fonamental on es desenvolupa la vida de les diverses espècies d'animals. Així, el més remarcable de la fauna de la comarca és la presència d'un bon nombre d'elements centroeuropeus i una minva dels ibero-mediterranis, d'acord amb el caràcter de la vegetació olotina.

Una altra característica de la fauna de la zona és la relativa diversificació que presenta.

Avui dia els mamífers més representatius són l'eriçó, el toixó, el gorja blanc, la mostela, el gat mesquer i l'esquirol, aquest darrer particularment lligat als boscos de pins. Ocasionalment, s'hi troben la guineu, el conill de bosc i el porc senglar.

L'actual despoblament de molts indrets de la comarca, sobretot a l'Alta Garrotxa, ha comportat l'expansió d'aquest darrer, puix que l'embardissament que presenten els boscos abandonats li garanteix un refugi excel·lent. Tant és així que periòdicament s'organitzen grans batudes.

A les rouredes humides i a les fagedes s'hi afegixen mamífers d'origen centroeuropeu, destaquem la rata cellarda, el liró i el talpó roig.

La major riquesa d'amfibis i rèptils es troba a l'alzinar, sobretot als sòls pedregosos assolellats.

La gran varietat de vegetació determina una gran fauna ornitològica dins el bosc. Als boscos atlàntics com la fageda, la densitat d'ocells és menor.

La variada flora de la regió olotina es reflecteix en una extraordinària abundor i diversitat de lepidòpters, fins al punt que la Garrotxa constitueix una de les àrees més riques en papallones d'Europa.

Els peixos més comuns a l'alta conca del Fluvià són la bagra, el barb, l'anguila, la truita i la truita d'arc iris (repoplades).

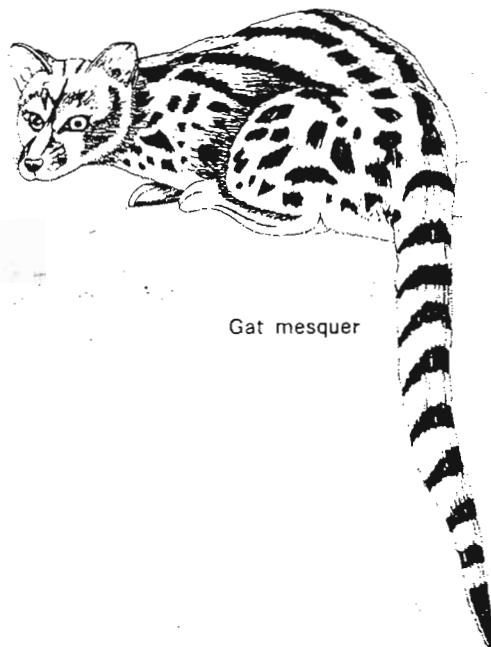
Damunt els cingles elevats viu un cert nombre d'ocells: el duc, repinyaire, el ballester, que nia a partir del 1.000 m. d'al-

titud, el sit negre i el pardal roquer, que ho fan a partir dels 800 m., i algunes espècies de còrvids: la gralla, la cornella negra, etc.

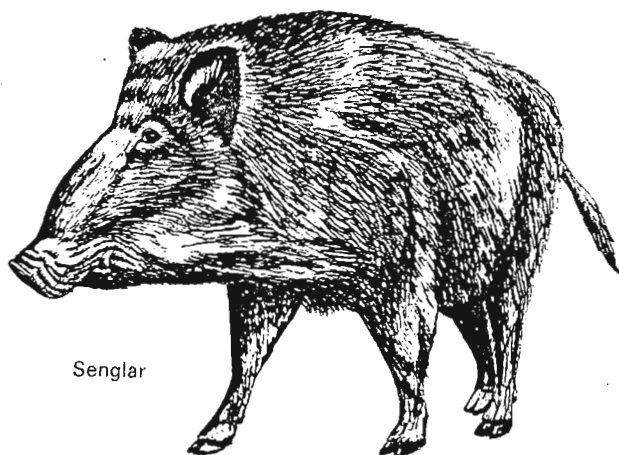
El corb mereix d'ésser destacat, perquè la seva abundància ha donat nom a una serralada. El nombre d'exemplars ha disminuït notablement en el transcurs dels darrers anys. L'hàbitat natural del corb són els cims no gaire elevats de les muntanyes recobertes en part de vegetació. Aquest ocell, com els altres que niuen a les altures rocoses, solen baixar a les places conreades a cercar l'aliment.

Corb

Gat mesquer

Senglar

G E O G R A F I A H U M A N A

GARROTXA

Després de la dominació sarraïna hi hagué una reestructuració del territori per obra dels senyors feudals i dels monestirs benedictins (St Esteve de Banyoles, St Aniol de Aguja, Sta. Maria de Ridaura, Santa Maria de Besalú i Santa Maria de Ripoll), que dividiren llurs territoris en petites unitats d'explotació de caracter complex i autàrquic que originaren el mas, el qual constituí, a partir d'aleshores (s IX) i fins al segle XX, la forma fonamental d'ocupació del sòl. La població, que el 1860 arribà als 45.350 h, passà a 37.349 el 1900 i a 43.609 el 1980. A partir de la 2ª meitat del segle XX començaren a ésser abandonats les terres de l'alta Garrotxa (el 1956 ja el 36% dels masos eren abandonats, i actualment, més del 50%). Aquesta tendència a la despoblació es generalitza en tota la comarca pel damunt dels 600 m d'altitud.

Els nuclis de població concentrada són molt poc importants si hom exceptua Olot (21.244 h), Sant Joan les Fonts (2749 h), Besalú, Castellfolit de la Roca (1155 h) i les Planes, nomes quatre poblacions superen els 1000 h

municipis	superfície km ²	població (1970)	població (1960)	índex de crei- xement [*]	mercat agrícola més proper (rodalia)	altres mercats agrícoles	àrea comercial
Argelaguer	12,73	464	565	55	Tortellà	Olot	Olot
Bassegoda	65,85	76 ¹	138	15	Tortellà	Figueres	Olot-Figueres
Baret de la Serra	8,73	382 ²	479	96	Olot		Olot
Beget	49,07	245 ³	339	22	Camprodon (Ripollès)	Olot	Olot
Besalú	4,81	1806	1272	143	propri (rodalia mitjà)	Olot-Banyoles	Girona
Beuda	35,75	191	380	30	Besalú	Banyoles	Figueres
Castellfolit de la Roca	0,68	1155	1150	119	propri (local)-Olot	Figueres	Olot
Dosquers	4,45	— ⁴	156	—	Banyoles (Gironès)	Figueres	Figueres-Girona
Joanetes	25,98	— ⁵	543		Olot	Girona	Olot
Maia de Montcal	12,53	500 ⁶	422	70	Banyoles (Gironès)	Figueres	Figueres
Mieres	26,07	569	804	54	Banyoles (Gironès)	Olot	Girona
Montagut de Fluvià	37,83	818	869	60	Tortellà	Olot	Olot
Oix	55,58	174 ⁶	355	19	Olot	Tortellà	Olot
Olot	20,40	21244	17185	270	propri (comarcal major)		Olot
la Pinya	8,98	— ⁵	380		Olot		Olot
les Planes d'Hostoles	36,97	2004	1924	130	Amer (Selva)	Olot	Girona
les Preses	9,53	1131	1003	114	Olot	Girona	Olot
Ridaura	24,19	629	638	65	Olot		Olot
Sales de Llierca	36,39	109	183	24	Tortellà	Olot	Olot
Sant Aniol de Finestres	47,51	392	658	41	Amer (Selva)	Girona	Girona
Sant Esteve d'En Bas	22,85	— ⁵	1437		Olot	Girona	Olot
Sant Feliu de Pallers	34,92	1288	1446	79	Olot	Girona	Olot-Girona
Sant Ferriol	41,76	310	506	39	Besalú	Tortellà	Girona
Sant Jaume de Llierca	7,13	847	853	115	Olot	Banyoles	Olot
Sant Joan les Fonts	31,93	2749	2225	124	Olot	Figueres	Olot
Sant Privat d'En Bas	32,68	3409 ⁵	1153		Olot		Olot
Sant Salvador de Bianya	19,51	— ⁷	221		Olot	Camprodon	Olot
Santa Pau	48,80	1514	1635	73	Olot	Banyoles	Olot
Tortellà	10,98	856	941	65	propri (rodalia menor)	Olot-Figueres	Olot
la Vall de Bianya	74,51	1460 ⁷	1394	68	Olot	Figueres	Olot
la Garrotxa	849,10	44322	41254				

renda comarcal bruta (estimació 1970): 2 539 000 000 pts

renda anual 'per capita' (estimació 1970): 57 718 pts

densitat: 52,2 h per km² (1970)

població disseminada: 25,58% (1970)

* en el període 1900-1970 (1900=100)

¹ població del 1965; ha estat agregat posteriorment a Albanya (Alt Empordà); ² agregat el 1971 a Olot; ³ població del 1965; ha estat agregat el 1969 a Camprodon (Ripollès); ⁴ ha estat agregat a Maia de Montcal; ⁵ forma part del nou municipi de la Vall d'En Bas; ⁶ agregat el 1972 a Montagut de Fluvià; ⁷ ha estat agregat a la Vall de Bianya.

Les propietats són, per regla general, petites, i les explotacions no superen les 10 o 12 ha. Fins fa molt poc temps el mas era regentat pel masover parcer, i l'absentisme dels propietaris era acusat; actualment però augmenta l'explotació directa. Fins al segle XVIII els conreus han estat els tradicionals dels països mediterranis: cereals, vinya i oliveres. A partir del segle XVIII s'introduí el del blat de moro i de les patates, i el de la vinya i oliveres experimentaren un retrocés.

El segle XIX quan la crisi de la fil·loxera a França hom féu una nova plantació de vinya però de poca durada doncs al 1879 la fil·loxera penetra per l'Empordà. Fins al 1960, els conreus seguien la rotació normal, a base de

mercats comarcals	coeficient d'activitat mercantil				índex de cohesió mercantil	comarques sobre les quals exerceixen influència (per ordre d'importància de l'atracció)
	creada dins la zona de mercat	atreïda d'al- tres zones de mercat	cedida a altres zones de mercat	retinguda dins la zona de mercat		
Olot	878	114	62	930	106	Ripollès 53
Castellfollit de la Roca						Selva 8
Tortellà	78	4	31	51	65	Gironès 3
Besalú	58		20	38	66	
mercats extracomarcals						
Amer (Selva)	69					
Banyoles (Gironès)	38					
Camprodon (Ripollès)	11					
conjunt comarcal	1 132	64	181	1 015	90	
comarques receptores de l'activitat cedida, per ordre d'importància						
	Gironès		88			
	Selva		48			
	Alt Empordà		36			
	Ripollès		9			

blat, després blat de moro de rostoll amb fesols i blat de moro de primavera. Actualment s'ha simplificat molt i els conreus són dedicats quasi totalment en farratges per al bestiar, llevat del sector dedicat a l'horta i a fruiters, la ramaderia ha tingut una gran expansió, en particular el bestiar vacú per a llet i per carn i el porcí.

Abans els alzinars es dedicaven per produir carbó però ara estan poc explotats.

El principi de la indústria pot ser considerat al segle XV, on hi havia gremis de sestres, calceters, pel·leters i paraires. Però la indústria tèxtil és la més important.

El 1803 ja hi havia un miler de telers rodons dedicats a la producció de mitges, guants i barretines. Junt amb aquesta indústria es desenvolupà la de tints.

La indústria paperera es localitza a Sant Joan les Fonts. El 1880 hi començà a funcionar el 1r teler mogut per vapor. A partir del 1914 s'hi inicià la producció de regene rats, base de la nova indústria olotina. Segueix en importància a la indústria tèxtil, la indústria d'embotits, les metal·liques (producció i reparació de maquinària tèxtil, caixes de cabals) pelleteria, paper, ceràmica, espadenyes, xiruques, pinso, productes de veterinària i guix per a ús mèdic.

SANT JOAN LES FONTS

Sant Joan les Fonts (Garrotxa)

població:

1718	1787	1860	1900	1930	1960	1970
370	721	1984	2201	2469	2225	2749

població disseminada: 23,39% [1970]

extensió: 31,93 km²

explotacions agràries:

0-5 ha	5-50 ha	50-200 ha	200-1000 ha	> 1000 ha
393	55	13	1	—

renda anual mitjana 'per capita': 53 878 pts [1970]

demarcacions històriques:

sots-vegueria de Besalú [fins al 1716]
corregiment de Girona [1716-1833]

prov: Girona

p j: Olot

rodalia: Olot

mercat agrícola principal: Olot

mercat agrícola secundari: Figueres

àrea comercial: Olot

El bosc (alzines, roures, faigs) ocupa 700 ha. L'agricultura és destinada fonamentalment a farratges, cereals, patates i blat de moro. També té importància la cria de bestiar, sobretot el porcí. Però l'activitat bàsica del municipi és la indústria, que ha aprofitat tradicionalment la força del riu, especialment la paperera i la tèxtil

amb més de 1000 treballadors en aquestes indústries; hi ha també fabricació d'embotits, metal·lúrgia, materials per a la construcció.

CASTELLFOLLIT DE LA ROCA

En aquest municipi hi té una certa importància la cria de bestiar porcí i l'avicultura. La indústria és la principal activitat econòmica: Tèxtil amb 50 treballadors, d'embotits amb 70 treballadors.

Castellfollit de la Roca (Garrotxa)

població:

1718	1787	1860	1900	1930	1960	1970
84	186	523	983	1111	1150	1155

població disseminada: — [1960]

extensió: 0,68 km²

explotacions agràries:

0-5 ha	5-50 ha	50-200 ha	200-1000 ha	> 1000 ha
57	1	—	—	—

renda anual mitjana 'per capita': 38 632 pts [1965]

demarcacions històriques:

sots-vegueria de Besalú [fins al 1716]
corregiment de Girona [1716-1833]

prov: Girona

p j: Olot

rodalia: Olot

mercat agrícola principal: propi (local) — Olot

mercat agrícola secundari: Figueres

àrea comercial: Olot

E S C O L A D ' O L O T

Sota la denominació d'escola d'Olot s'inclou un col·lectiu d'artistes que han pres el paisatge d'Olot com a font d'inspiració per llurs realitzacions. No tots els artistes d'aquesta escola són olotins, ja que n'hi ha d'altres indrets de Catalunya. És important perquè es tracta de l'aparició d'una escola catalana similar a l'escola paisatgística de Barbizon. I hem de tenir en compte que aquesta escola francesa va fer un paper fonamental en la preparació de l'impressionisme i per tant en tota la pintura moderna.

El creador d'aquesta escola pictòrica, iniciada en la segona meitat del segle XIX, fou l'artista olotí Joaquim Vayreda, deixeble de Ramon Martí i Alsina. Vayreda després d'unes obres de tendència acadèmica fetes al taller, passà a un nou concepte de plasmació en el que les múltiples versions del paisatge d'Olot, el tractament de la llum i les variacions cromàtiques són elements importants de les seves obres, fetes totes elles al aire lliure.

En general les característiques de l'escola d'Olot són la llibertat de tendència, d'estil i de tècnica, però tenint com a punt de referència el paisatge rural d'Olot.

Formen part de l'escola d'Olot artistes importants com Barrau, Galwey, Brull, Masriera, Urgell, Casas i Rusiñol. Si bé és veritat que aquesta escola està formada per centenars d'artistes que encara avui es senten atrets pels aspectes d'aquest paisatge.

L'escola com a institució pedagògica començà amb la tasca del pintor Josep Berga, més tard la direcció de l'escola, anomenada, des del 1939 de Belles Arts i Oficis, fou encarregada al artista vilanoví Iu Pascual (1883-1949).

.

O L O T

L'agricultura ha tingut molta importància, gràcies als sòls volcànics i al clima.

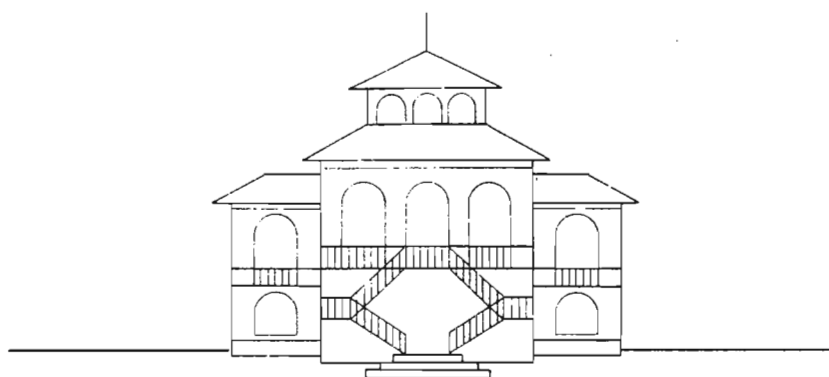
Els conreus principals són el blat de moro, les patates i el farratge, a més de cereals.

El sector industrial, és important i destaca des de el principi la indústria tèxtil. A partir de la 2ª meitat del segle XVIII s'introduïren les màquines de filar de tipus Jenny i el 1816 els telers mecànics. El 1911 s'aplicà l'electricitat a la indústria. Ara continua essent important la indústria especialitzada en gènere de punt de qualitat (22 fàbriques), en filats (10 fàbriques) i en teixits (10 fàbriques); treballen en la indústria tèxtil uns 5000 obrers. Actualment la fabricació d'embotits té una gran importància. La imatgeria religiosa (els sants d'Olot) adquirí gran anomenada a partir del 1870 i a la primera meitat del segle XX, actualment té una crisi profunda i s'intenta de fer una reconversió vers la producció de joguines i d'objectes per als turistes. Hi ha un nombre elevat d'indústries diverses: de la pell, de mobles, de paper de fumar i d'altres.

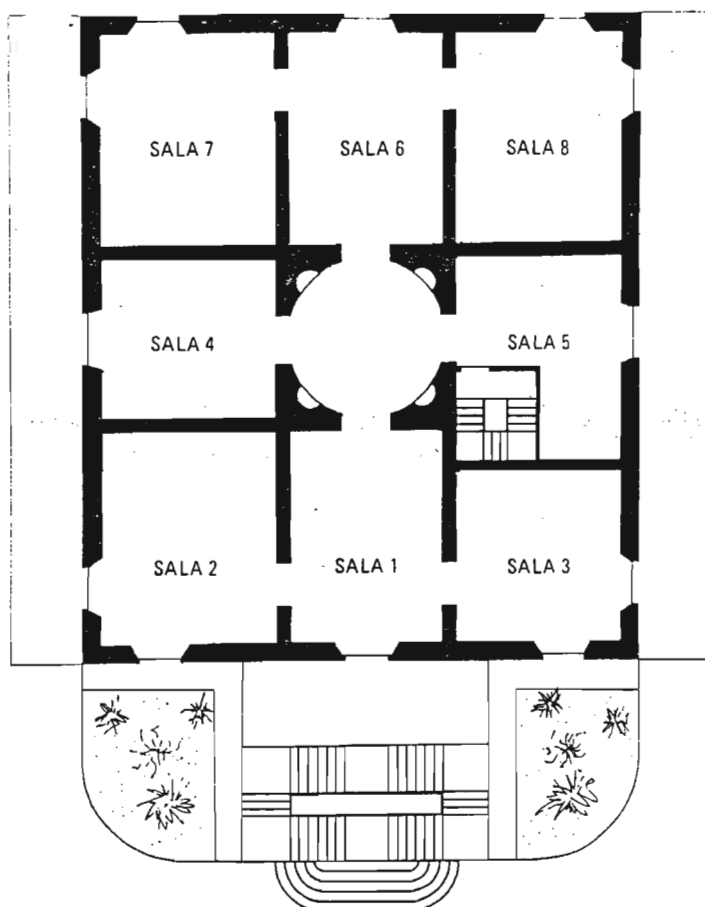
La població, després de grans fluctuacions el segle XIX inicià a la fi de la Primera Guerra Mundial un creixement constant, basat en la immigració sobretot, especialment fins al 1960.

La vila de Santa Pau està declarada Conjunt Històrico-Artístic.

MUSEU D'ART MODERN

SALA 1
Panyó i artistes forans contemporanis.

SALA 2
Joaquim Vayreda i Vila.

SALA 3
Josep Berga i Boix.

SALA 4
Artistes olotins d'"Escola Olotina".

SALA 5
Artistes forans.

SALA 6
Consolidació del Paisatgisme Olotí i Xavier Nogués.

SALA 7
Artistes olotins a l'Escola Superior de Paisatge i altres.

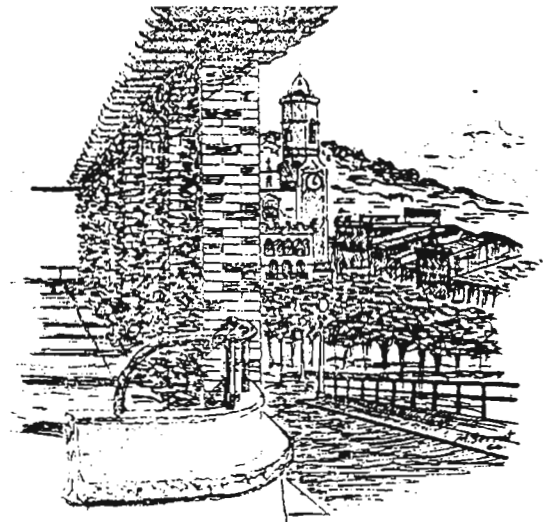
SALA 8
Ramon Casas i cartells.

OLLOT

Municipi de la Garrotxa, a la vall alta del Fluvià, localitzat dins el conjunt de la Serralada Transversal. El terme corresponent a proximadament a una de les fosses tectòniques -el Pla d'Olot- formades en relació amb el camp de falles que afecta aquest sector, que es perllonga fins al Puigsacalm. Està envoltada pels volcans de Montolivet, montsacopa i la Garrinada. Tenen gran importància els seus mercats sobretot el del dilluns, concorregut per gent de tota la comarca. És seu de destacades fires, la més remarcable és la de Sant Lluç. Els principals monuments són: el temple parroquial dedicat a Sant Esteve d'estil neoclàssic, l'església de la Mare de Déu del Tura, patrona de la ciutat de línies del barroc classicista. L'antigor del santuari del Tura es remunta al 872, es guarda la imatge romànica de la verge bruna; l'antic Hospici que presenta una estructura molt simple i funcional; el vell convent del Carme que té un claustre d'estil renaixentista.

Els indrets de la Font Moixina i el Parc Nou, on hi ha el museu d'Art Modern d'Olot, són els llocs més típics i visitats d'Olot.

En les festes de la Mare de Déu del Tura, al voltant del 8 de setembre, ha tingut un particular relleu el tradicional Ball Pla. Tal com ha arribat als nostres dies era un cercavila format per parelles de les classes benestants olotines, vestides d'etiqueta, que es reunien a la casa de la ciutat i en comitiva, amb les autoritats locals, acompanyats dels gegants i nans i una banda de música, es dirigien a la plaça Major.

SANT ANIOL DE FINESTRES

Es troba situat a 415 m d'altitud, a la dreta de la riera de Llémena. És centrat per l'antiga església de Sant Aniol, esmentada el 922. Posteriorment va ser donada a la seu de Girona pel comte Miró II de Besalú, bisbe de Girona. L'església actual és d'origen romànic, encara que ha estat molt modificada. De romànic conserva l'absis, sobrealçat amb construccions posteriors. La torre-campanar és espitllerada. El lloc pertanyia al terme del castell de Finestres i formà part de la baronia de Santa Pau.

SERRA DE FINESTRES

És una serra que pertany a la Serralada Transversal Catalana, de 800-900 m d'altitud, amb el punt culminant del puig de Finestres (1023 m.). Enllança al ponent amb la serra del Corb i a llevant amb la de Rocacorba.

És un horts tectònic entre les fosses de Santa Pau i Mieres al nord-est i les valls del Llémena i Hostoles al sud-oest.

CASTELLFOLLIT DE LA ROCA

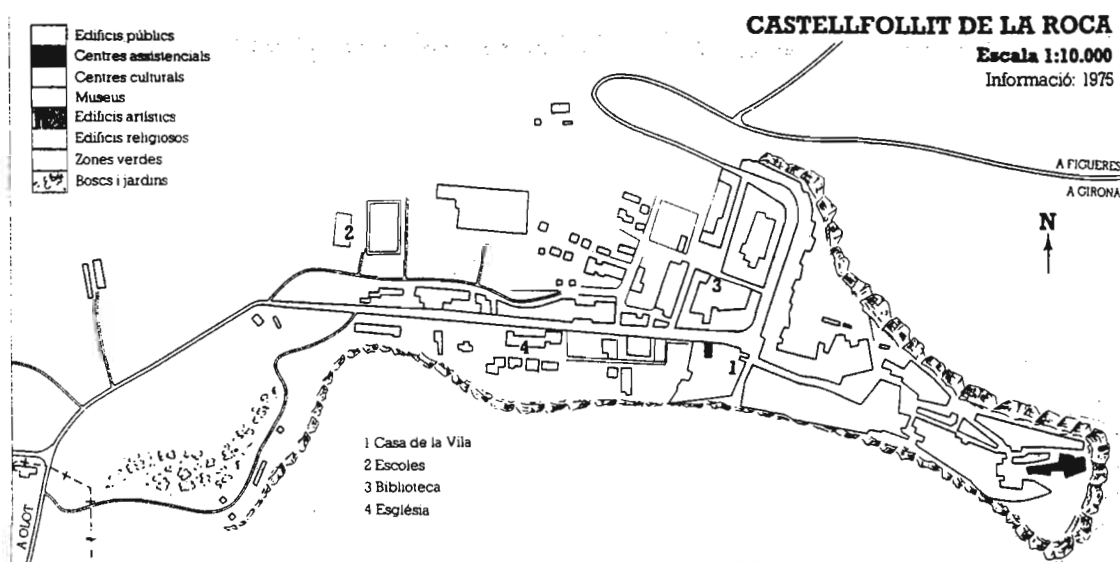
Està situat sobre un espadat (296 m alt) que cau d'una manera espectacular sobre els rius Fluvià i Turonell i al seu cim l'església vella i les cases del nucli antic formen un conjunt pintoresc, inaccessible des del camí que ve de llevant, amb una silueta característica coneguda per tot el país. A un costat de la cinglera hi ha la plaça Vella i a l'extrem la primitiva parròquia de Sant Salvador de Castellfollit.

El nucli antic és completat per tres o quatre carrers estrets i tortuosos, amb les cases dels extrems construïdes al fil de l'esperó rocós. Les cases modernes, amb les botigues, fondes i bars, s'arregleren al llarg de la carretera que remunta al cingle i continua vers Olot.

El lloc de Castellfollit és esmentat en els documents des de la fi del segle XI i el 1110 apareix ja la menció a la roca de Castellfollit dins els dominis dels vescomtes de Bas. Aquest primitiu castell ha estat identificat amb unes restes de fortals dites La Torre

al sud de la vila, dins el terme de Sant Joan les Fonts, i també la casa forta dita de Can Castells, dins el nucli de la població.

La vila vella, que es trobava emmurallada en els seus punts accessibles, sofrí diversos avatars al llarg dels segles. Després dels terratrèmols del 1428, que pràcticament destruïda, sofrí la revolta dels remences a la segona meitat del segle XV, quan la vila i el castell foren ocupats per les forces remences des del 1462 fins a la fi de les lluites (1485), poc abans de la sentència de Guadalupe. A la fi de la guerra dels Segadors (1657) les tropes franceses hi foren derrotades quan pretenien recuperar el castell. En la guerra de la Lliga d'Augsburg, els francesos ocuparen el castell, i sembla que després el demoliren.

SANT JOAN LES FONTS

El poble de Sant Joan les Fonts es troba entre el Fluvià i la carretera que va de Castellfollit a la Vall de Bianya. Aquesta població que fins fa un parell de segles era un lloc d'uns tres-cents habitants, avui dia en té prop de tres mil, a causa de la seva notable industrialització.

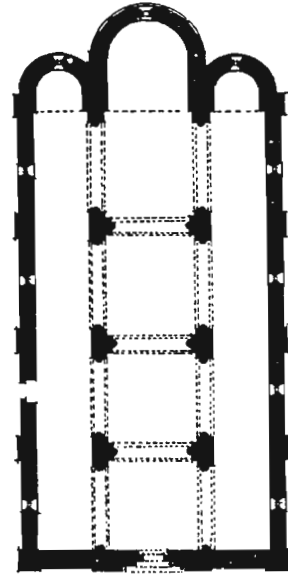
El monument més important és el monestir. El poble va originar-se en l'església de Sant Joan de Fontibus que fou consagrada a l'any 958 pel bisbe de Girona.

L'any 1079 els seus propietaris, els vescomptes de Besalú, Uduard Bernat de Milany i la seva esposa la van cedir al monestir de

Sant Víctor de Marsella perquè hi fundés un priorat.

L'església actual fou consagrada el 1117. Disposà de pocs monjos, cinc als primers segles i només dos a partir de la segona meitat del segle XIV. El 1424 trencà amb Sant Víctor i s'uní amb Sant Pere de Besalú i el 1592 amb Sant Pere de Camprodon, unió que va durar fins el 1835. A partir del segle XV ja no tenia comunitat i era una església parroquial.

És d'estil romànic amb tres naus, la central amb la volta apuntada i les laterals de quart de cercle.

0 1 2 3 4 6 8 10 m

A la porta hi ha un atri tardà, a l'igual que el campanar que es va construir entre el 1791 i 1792. Mereix menció els absis, un d'ells mutilat el 1725. El principal atractiu de l'església és la seva pica baptismal, romànica, amb relleus. Procedeix d'aquesta església una majestat romànica, ara conservada al Museu Diocesà de Girona.

SANTA PAU

La població que centra el municipi, té un notable interès històric i artístic i constitueix una fita tant pel conjunt arquitectònic de la vila com per la bellesa del paisatge.

La vila de Santa Pau té dos nuclis ben diferenciats, la Vila Vella i la Vila Nova. Centra la Vila Vella el castell, l'edifici més antic de la població, amb la façana a la plaça triangular porticada dita el Firal dels Bous, magnífic exemple d'arquitectura popular antiga: els arcs dels porxos són distints entre si, apuntats o rodons. També té la façana a la plaça l'església parroquial de Santa Maria. La Vila Vella era totalment emmurallada formant un recinte quadriculat amb torres de defensa als angles, s'en conserva una de les torres i algun pany de muralla en bon estat, així com diverses cases antigues amb finestres gòtiques i renaixentistes.

GOIGS EN
GLORIÓS MÀRTIR

QUE ES VENERA
DE SANT MIQUEL

LLOANÇA DEL
SANT MAURICI

EN LA PARRÒQUIA
DE LA COT (GIRONA)

Sigueu nostre capità
en la guerra contra el vici.
Ensenyeu-nos a lluitar
contra el món, oh Sant Maurici!

Capità valent i fort
d'una gran legió romana,
no us féu por jamai la mort,
ni captàreu glòria vana
que enlluerna el cor mundà
i li és greu malefici.

Us volia Déu soldat
que juréssiu sa bandera.
Bon soldat en bon combat
no es farà pas mai enrera...
I vau fer-vos cristià,
de la creu sempre en seguici.

Maximià, l'Emperador,
va cridar-vos per la guerra;
prest hi acut vostra legió,
que fa tremolar la terra.
El Sant Pare us beneirà,
que en la Fe encar sou novici.

Però se us mana que oferiu,
en la guerra contra els Gaules,
sacrificis al Déu viu...
Més els déus pagans són faules,
i ningú els volgué adorar
ni oferir cap sacrifici.

Vostre exèrcit arengueu;
—Oh soldats, Legió Tebana,
primer morts, que traïr Déu!—
La Legió és ben cristiana
i tota ella morirà,
vós primer, en cruent suplici.

Aquest poble de La Cot
davant vostre ara es congria.
Us ha estat sempre devot,
defenseu-lo nit i dia.
I en el vostre sant altar
sempre més sieu-li propici.

TORNADA

Guardó nostre, Déu serà
en el dia del Judici.
Ensenyeu-nos a lluitar
contra el món, oh Sant Maurici.

Mn. JOSEP DORCA, Pvre.

Any Sant de 1950

† *Justus ut palma florebit.*

† *Sicut cedrus Libani multiplicabitur.*

O R E M U S

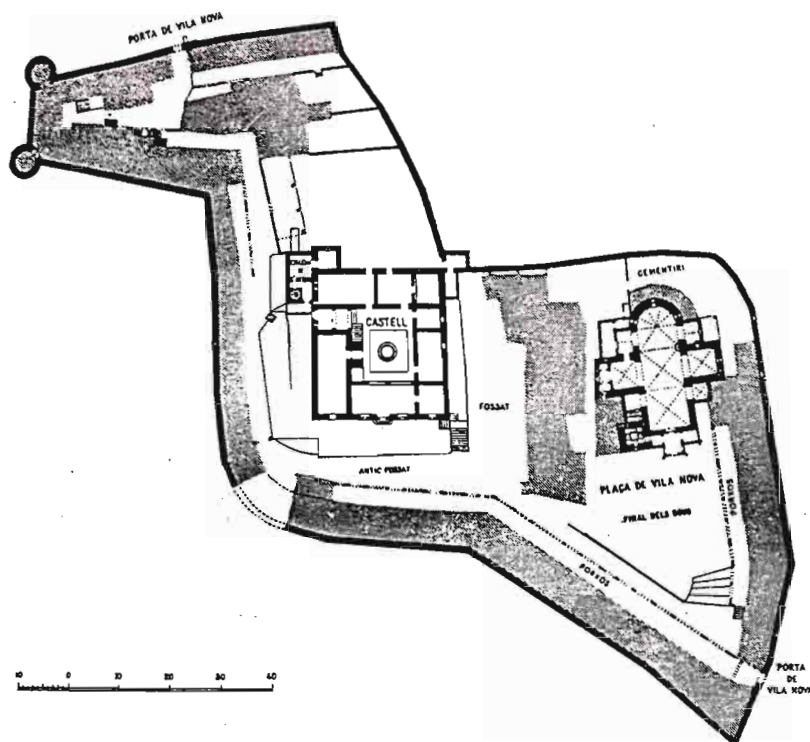
Ànnue, quaesumus, omnipotens Deus: ut sancti Martyris tui Mauricii nos laetificet festiva solémnitas; ut, cujus sufragiis nitimur, ejus natalitio gloriémur. Per Christum Dóminum nostrum. Amen.

EL CASTELL DE SANTA PAU

El castell de Santa Pau és enclavat sobre una petita elevació de terreny, encerclat per una bella i ben conreada plana. Tanca la vall, al nord, l'alta serra de Sant Julià; al NE., els tossals cònics de Pedra Aguda i Puig del Marc, el Croscat i les serres de Martinyà i Gador, que s'uneixen amb la de Sant Julià pel massís muntanyós de Sant Abdon, les muntanyes de Santa Margarida i de Fontpobra; i vers a migjorn, s'estén l'alterosa serra de Finestres. El riu Ser s'origina a Fontpobra, tenint, a més, distints brancals que venen a confluïr en els voltants de Santa Pau, essent el seu punt de desguàs el trau de Sallent, vers a llevant. El riu volta gairebé la població, passant per dintre muralles i bipartint-la.

Després d'aquesta breu ressenya geogràfica, entrarem de ple en el que ha estat el castell des del punt de vista històric. El castell de Santa Pau té com a

antecedents el castell roquer de Finestres i el llinatge Porqueres. A la tercera desena del segle X hi ha constància d'un Olliva que rep del rei de França l'alou de "Sancta Pace", al comtat de Besalú, i d'ell arrenca la primera dinastia dels senyors de Santa Pau.

*Recinte emmurallat de Santa Pau.
(Gràfic del llibre Els castells medievals de Catalunya, per Monreal-De Riquer.)*

Cap la possibilitat que els senyors del castell de Finestres, després de fer construir el castell de Santa Pau adoptessin com a propi el nom locatiu, o cognom, de Santa Pau, preferint-lo al de Porqueres.

Amb Ponç II deu acabar la sèrie de castlans de Finestres i començar la dels senyors i, després, barons de Santa Pau. El 1221, s'observa la signatura d'"Agnes, domina de Porchariis et Sancta Pace", muller aleshores, de Berenquer de Cervià.

Per ajudar a les necessitats dels castells de Finestres i Santa Pau, Ramon Ademar va alienar per venda el castell de Porqueres (1251). L'abat de Banyoles en fou el comprador.

Huguet I de Santa Pau, consta havia atacat homes propis de l'abat de Banyoles i els havia dut presos a Santa Pau. Mor el 1277, durant el setge de Muntesa. El segueix en el càrrec el seu germà Ponç, casat amb Orpai d'Urtx. El 1285, ambdós esposos tingueren el plaer d'albergar en el castell, el sobirà, Pere "el Gran". Ponç III fou un personatge rellevant; intervingué, al costat del rei, en l'empresa siciliana. El 1300 fou expedida la carta-pobla de la "Cellera" de Santa Pau; aquest fet va atreure molta gent al poble, l'afluència del qual determinà la construcció de la gran plaça porticada i la muralla del primer recinte amb les seves torres quadrades.

Ponç III morí el 1311, i va succeir-lo el seu fill Hug; més conegut per Huguet II. Aquest, prestà homenatge al rei Jaume II, el 1312. Casà amb Marquesa, filla de Ponç Saguàrdia, senyor del vescomtat de Canet. Essent vídua l'esmentada dama Marquesa, hagué de vetllar els interessos familiars, concretament del seu fill primogènit, Ponç, allunyat aleshores per raons d'una topada amb gent del veguer de Girona (1342). Les qüestions entre Ponç IV i els oficials reials foren elevades a les Corts de Perpinyà, el 1350. Consta que Pere "el Cerimoniós", en contra de les pretensions del veguer, havia ratificat per a Ponç el castell de Finestres, amb els drets corresponents. També li concedí el castell de Càller, amb diverses viles de Sardenya i donant-li la capitania general de l'ínsula. La projecció històrica dels Santa Pau decantava vers la Mediterrània.

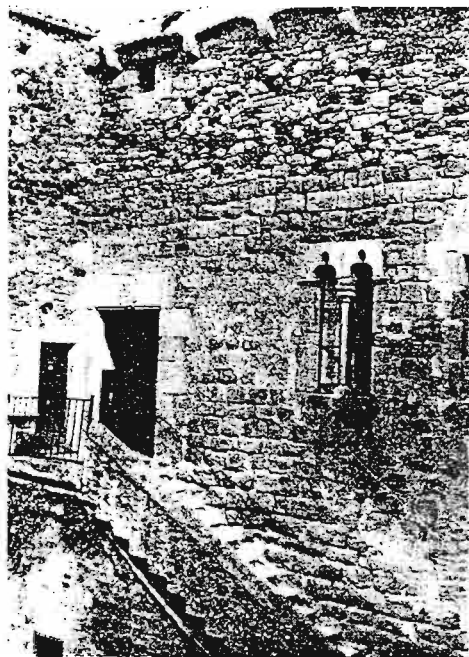
Pel setembre del 1351, sortí de Catalunya l'estol compost de 24 galeres, del qual n'era ^{capità} Ponç IV de Santa Pau; tres galeres més s'havien d'afegir a València. Es produí una cruel i llarga batalla a les llunyanes aigües del mar de Màrmara; un front aplegava estols catalans, venecians i grecs (68 galeres) i l'altre una ampla guarnició (65 galeres) integrada per genovesos; acabà la batalla amb una dubtosa i difícil victòria dels aliats. Ponç de Santa Pau resultà ferit greument, i moria poc després a Constantinoble (febrer del 1352). Només deu de les galeres catalanes pogueren tornar a Catalunya, sota les ordres del vice-almirall Descoll i de Morei i Finestres. Per cert que la galera que duia les despulles del desafortunat Santa Pau va

ésser enfonsada pels genovesos quan es trobava en viatge de retorn.

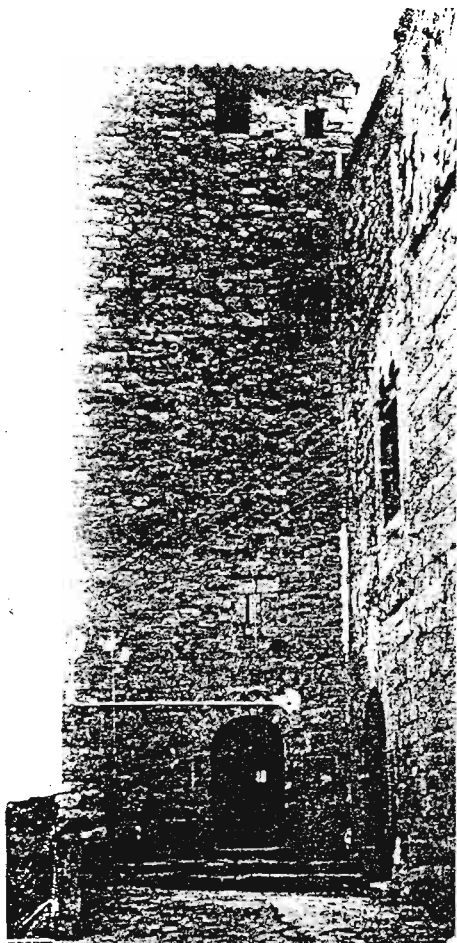
Aquest Ponç IV, casat amb una Saportella, deixà hereu el seu fill Hug Ademar, el qual va regir per molts anys Santa Pau. També seguí la crida de Sardènia i hi acudí el 1366. Poc abans lluità en pro d'Enric de "Trastámara", mentre la seva muller Beatriu de Ribelles, portava el rumb de Santa Pau. Més tard esdevingué camarlenc.

Hug Ademar I, va morir a Catània(1393) i va succeir-lo el seu fill, Ponç V; aquest, però, en seguida passà a Sicília, i es desconeix que fou d'ell. Va reemplaçar-lo en la direcció de Santa Pau el seu germà, Hug Ademar II, el qual havia intervingut també, i amb gran decisió, a Sicília, el 1392. El 1396, esclatà una nova rebel·lió a l'illa, i llavors conquerí Piazza. Passà a formar part del consell del rei Martí de Sicília. Morí abans del 1398. Heretà un altre germà, Galceran Ademar, senyor, doncs, del castell de Finestres i de Santa Pau; encara jove, acudí a Itàlia per fer-se càrrec dels predis familiars, però la seva absència l'imposà que nomenés procuradora de la baronia de Santa Pau la seva mare(1401). Acompanyà a Ferran d'"Antequera" a Perpinyà, el 1415. Aconseguí d'aplegar un patrimoni ric a Sicília, i d'ell provenen els Santa Pau sicilians o prínceps de Butera.

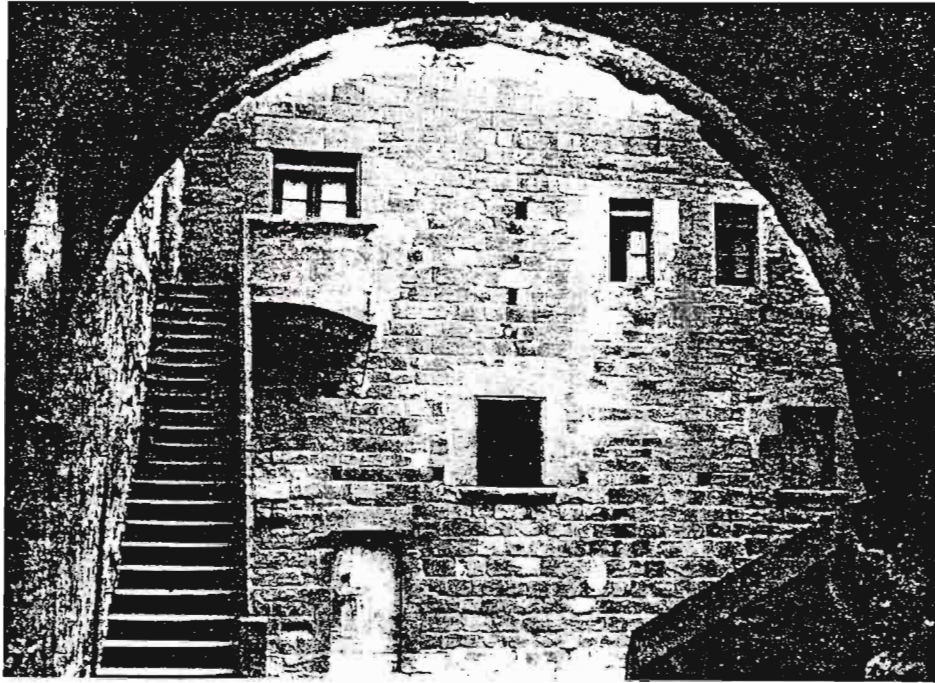
El 1431, Galceran Ademar heredà el seu fill, Hug Ademar III, el castell i la vila de Santa Pau, Finestres, Mosset i altres possessions del Principat. Aquest, firma, el 1433, com a "senyor dels castells de Santa Pau, Finestres i Castellfol·lit". Casà amb Damieta de Centelles. Aquesta, essent vídua, tornà a casar-se,

L'estudi de les parets del castell demostra que la construcció primitiva ha sofert alteracions.

La torre de l'homenatge del castell de Santa Pau. A la planta baixa, la capella.

Un arc de mig punt emmarca l'accés al pati del castell.

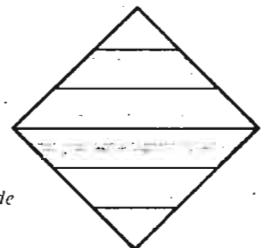
.../...

el 1446, amb Martí Guerau de Cruïlles. Es produïren alguns embolics familiars i en resultà que la baronia fou assignada a Joana, la menor de les filles d'Hug Ademar I i Beatriu de Ribelles. Però, el 1445, el jutge de la cúria reial de Besalú donà possessió dels castells de Finestres i Santa Pau a Jaume Cadell, procurador de Joana; ballaven en l'afer crèdits no ventilats. Joana fou esposa de Berenguer d'Oms.

El capdill remença Francesc de Verntallat es trobava a Santa Pau el 1462. El 1473, el rei ordenava que es donés possessió del castell de Finestres a Guillem d'Oms, el qual havia estat conquerit pels remences del rei i hi senyorejaven Verntallat i Pere Joan Sala. Guillem d'Oms intentà canviar els límits dels castells de Santa Pau i Finestres, ocupant gran part del terme d'Amer. El castell de Santa Pau fou escalat i pres pels remences, el 1486. Encara, "Mossèn Oms", fou conduït lligat vers el castell de Finestres, per tal que els lliurés aquesta fortalesa. Intercedí en aquests afers, Ferran "el Catòlic", expressant als jurats de Girona una forta repulsa. La senyoria dels Oms prosseguí durant molts anys.

El 1694, les tropes franceses dosaren guarnició al castell, on estigueren durant alguns mesos. El mateix any, els espanyols recobraren el castell i, aleshores, el baró de Bru féu

Les armes dels Santa Pau: faixat d'argent i de gules de sis peces (escut emprat al final del segle XIX).

.../...

volar part del castell, deixant-lo inhabitable. Antoni IV d'Oms féu reedificar el castell, i això li costà 2000 lliures.

El 1969, deixà d'ocupar el casal una comunitat de monges dominiques de l'Anunciata.

Arquitectònicament podem dir que el castell dels Barons de Santa Pau és un edifici grandíols, notant-se en la seva construcció dues èpoques ben diferenciades. La part inferior, fins a ran del segon pis, tota ella de pedra, fou començada en el segle XIII. La part superior és molt més moderna.

La planta de l'edifici és quadrada, i en un dels angles s'aixeca una ampla torre, també quadrada. En la part de l'edifici més ben conservat, que és el que dona cara a l'interior de la vila, s'obren elegants finestrels gòtics. La porta d'entrada és a l'angle del costat de la torre i està guardada per aquesta. A l'entrar es troba un grandíols pati quadrat des d'on arrenca una ampla i ben traçada escala d'un sol tram, i que porta al primer pis.

A la planta baixa de la torre és ubicada la capella de Sant Antoni, renovada el 1766. S'hi conserva una preciosa joia consistent en un sarcòfag o ossari d'alabastre empotrat en la paret, dalt el cor.

EL CASTELL DE COLLTORT

El poblat de Sant Iscle de Colltort és un agregat, de cases escampades, situat a 7 quilòmetres i al nord del cap del seu municipi, l'ajuntament de Sant Feliu de Pallerols; conserva ruïnes del castell de Colltort. La parròquia i la vall de Sant Iscle, així com el castell, compareixen ja esmentats en el testament del "Tallaferro" (Bernat I de Besalú), de l'any 1020.

En aquesta primera època és ben freqüent de trobar en una mateixa menció testamental el castell de Colltort junt amb el nom del castell de Finestres; això no és pas estrany atès que foren castells veïns. En la venda, l'any 1028, de l'alou de Sa Cot -altre indret proper-, a l'abat de Besalú, s'expressa com a límit, el "castro que dicunt Collo torto".

De l'any 1054 és un conveni entre el comte Ramon Berenguer I de Barcelona i el comte Guillem II de Besalú, on s'hi diu que Guillem tornava al comte barceloní l'escriptura de cessió del castell de Fi-

nestres i del "Castro Colltort". Caldria penetrar aquí que significaven aquells moments pel comte de Barcelona, ja que malgrat els seus èxits contra els sarraïns, sembla ser que el desprestigi de la seva autoritat era ben notori en aquest període. Dos o tres anys més tard, Ramon Berenguer I, havia superat totes les dificultats i el seu prestigi atenyia una altura inigualada pels seus antecessors. La documentació sobre el castell de Colltort denota que el comte de Besalú reconegué el comte de Barcelona "senioris mei", el 1057, amb motiu del casament d'Artal de Pallars i de Llúcia. Guillem de Besalú, concertant l'amistat amb el comte barceloní, donà en garantia el castell de Colltort, amb la seva castlania, lliurant-lo al bisbe Guillem de Vic.

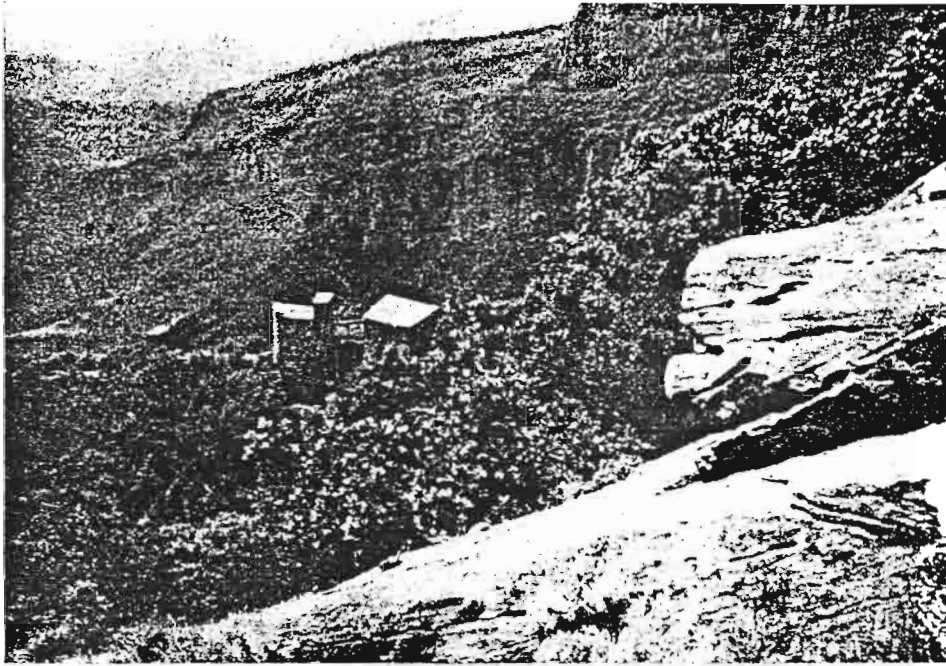
A principis del segle XIII, la senyoria de la casa d'Hostoles té possessió dels dominis del castell de Colltort, i, ben entrat el segle XIV, entrà a formar part del patrimoni reial: el 1339, el rei Pere "el Cerimoniós" prometé i jurà, per ell i successors, no donar, vendre, permutar ni alienar de la Corona el castell de Colltort.

Un document del 1341 al·ludeix a un individu de la parròquia de les Encies com a home propi del "Castrum de Colletorto, vallis Ostolesio".

Els remences de Verntallat ocuparen el castell durant el temps de la guerra de la Generalitat contra Joan II. El mateix any (1472), Anna, esposa de Guillem d'Oms, baró de Santa Pau, va concedir privilegis als habitants de "Santiscle de Colltort".

L'any 1698, Sant Iscle, com a vila de Sant Feliu de Pallerols i el lloc de S.Miquel de Pineda, eren de la batllia reial d'Hostoles.

Avui, si la boira no ho impedeix, des de la collada de Pedres Llargues (840 m) i a ponent del volcà de Fontpobra, veurem destacar dalt d'un cim de la serra divisòria de les conques del Fluvià i del Ter, les migrades ruïnes d'aquest castell. Des d'aquí pot enfil·lar-se per grenys abruptes el cim enasprat de Colltort, ocupat per les ruïnes del castell del propi nom, del qual en queden tan sols trossegats murs i restes de fonaments entre les sortides penyes. L'especial situació el faria inexpugnable i de difícil accés. El seu recinte tenia d'ésser molt reduït, donada la poca capacitat de perímetre de què disposa dins dels seus aspres enaspralls. Era un veritable castell roquer... Pot baixar-se pel cantó oposat per a trobar el camí en la collada de Colltort.

El vast panorama que dominà el castell de Finestres corprèn l'ànim excursionista que aprecia, des del lloc del castell, el santuari de Santa Maria.

EL CASTELL DE FINESTRES

Del castell de Finestres, només resten comptats murs en ruïnes, la cisterna i els fonaments d'altres construccions. La notícia documental més antiga que hom ha trobat és l'acta de consagració de la seva capella, de l'any 947.

Fou edificat a 960 metres d'altura i a un quart d'hora del santuari. Des d'aquí dalt s'observa, davant nostre, el punt culminant d'aquesta serra, la testa erigida del Puig Sallançà (1030 m); queden, a baix, les valls de Llèmana i del Ser, i el pla de Santa Pau. Destaca, també, la cresta rojenca de Sant Julià.

Tots els pobles que formen la rodalia de Sant Aniol, amb el veïnat de les Medes, eren del senyoriu i del terme del castell de Finestres.

L'església de Santa Maria de Finestres és bastida quasi sota les restes del castell, enlairat 80 metres més amunt; va sofrir els efectes sísmics dels terratrèmols de 1427 i 1428.

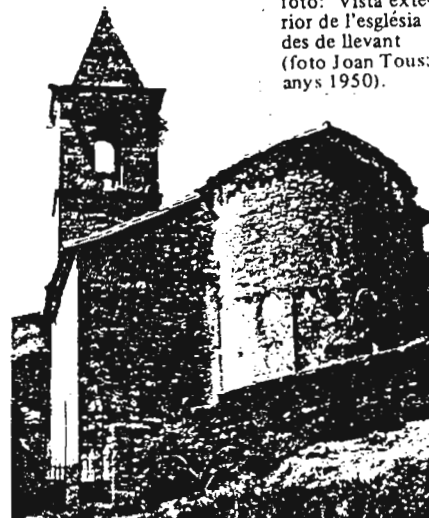

Al costat del pollegó de Finestres que enlairà el castell, roman aquesta altra elevació. Sembla que no és fora de lloc de publicar-ne l'estampa, puix que hom troba documentació sobre dos castells de Finestres, mentre que no hi ha seguretat absoluta d'on era situat el segon castell.

ITINERARI DE LA MARXA

Sant Aniol de Finestres-Can Tià-Font Pobra-
Volcà de Santa Margarida-Sant Miquel la Cot-
Fageda d'en Jordà.

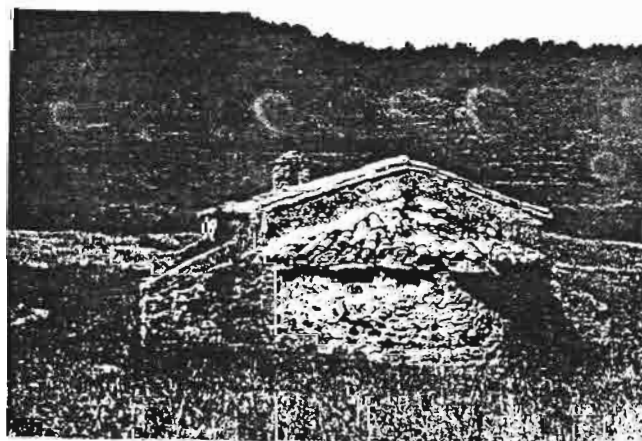
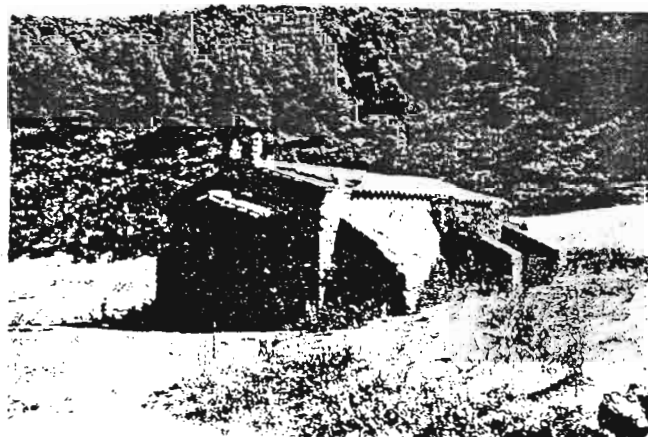
Sant Aniol
m. Sant Aniol
de Finestres:
E.P.; construcció
romànica
(295, 6°16'27" -
42°05'30").
foto: Vista exte-
rior de l'església
des de llevant
(foto Joan Tous:
anys 1950).

- 0' Comencem a caminar on la carretera s'acaba i en segueix un camí empedrat que porta al centre del nucli habitat. Ben seguit trenquem, a mà dreta, describint un tomb a la falda del turó per introduir-nos dins la vall del riu Llàmana.
- 9' Masia al costat esquerre del camí. Bona vista del puig de Finestres(1023 m) i de l'ermita de Santa Maria de Finestres. Seguim per la banda esquerra de la vall del riu Llàmana.
- 13' Davant i a l'esquerra, s'alça, altívol, un turó(667 m). No massa lluny, veiem la masia de la Taiada, on hi sobresurt un roure imponent. Ara, però, caldrà agafar un camí a mà dreta que sembla en-dinsar-se cap a uns camps conreats.
- 15' Traspassem el riu Llàmana, per sobre un pontet de fusta, estret però ben segur. Seguim en paral·lel el curs ascendent del riu.
- 18' Ens allunyem del riu, tot seguint el mateix camí, i que mena a una masia.
- 20' La Faja. Masia on actualment s'hi guarda bestiar. Agafem un camí, mig confús, que ens fa avançar de forma ascendent. Ben seguit s'acclareix el trajecte. Avancem, planerament, una bona estona sota l'ombra d'un bosc d'alzines.
- 30' El camí esdevé corriol, sempre molt ombrívol i fressat. Sobta l'abundor de les cireres d'arboç o de pastor, que trepitgem impassiblement.
- 34' Traspassem el llit d'un barranc. El corriol sovint és empedrat, això ens fa pensar que fos un antic camí de bast.
- 37' Bifurcació. Seguim el corriol de la banda dreta. Sota el bosc, enfonsat en el call i amb les voreres verdes per la molsa, avancem, ara, en sentit molt més ascendent.
- 41' Segona bifurcació. Igualment, seguim a la dreta per a continuar el sentit ascendent que ja hem emprés.
- 45' Roca a l'esquerra del camí. Per moments, aquest, es fa més i més embrossat. Descriu fortes i curtes ziga-zagues; això ens fa guanyar altura si be, pràcticament, no ens movem en planta.

- 56' Traspassem un barranquet, sempre sota l'ombra del bosc. Trepitgem sobre una catifa d'eura. L'erítjol -liliàcea dioica de tiges llenyoses, enfiladisses i espinoses- segueix esgarrinxant-nos. Al davant, amb unes tisores es procura fer menys penós el fet d'avançar per aquest indret.
- 1h 03' Unes roques, que s'han després d'una petita cinglera que ens queda sobre mateix nostre, irrompen el camí. Amb habilitat salvem l'obstacle.
- 1h 11' Un banc natural a la vora dreta del camí. No podem aturar-nos.
- 1h 16' Tenim la impressió de trobar-nos dalt del turó. Efectivament hi som, encara que la verdissa ens impideix la visibilitat.
- 1h 18' Alguns corriols ens surten al pas. El bosc s'ha esclarissat. Davant el dubte, avancem dreturerament. Al cap de poc passem sobre un rocallís, ja en sentit descendent.
- 1h 21' Ens trobem en el llit del riu Llàmana. L'aigua, ara escassa, ha moldejat la roca dins l'encaixament, formant curioses i amples formes arrodonides. Fem una parada de descans de 10 min.
- 1h 31' Seguim, a voluntat, segons el curs ascendent de l'aigua, pel llit mateix del riu.
- 1h 35' Ens en sortim, deixant aquest a l'esquerra. Fixem-nos que a l'altra banda del riu arrenca el camí que mena a les Medes.
- 1h 37' Tornem a traspasar el riu, deixant-lo, ara, al costat dret. El camí es fa pujador. Ens trobem en una zona de tala d'arbres.
- 1h 41' Apareix davant nostre un seguit d'esplanades. Hom pot arribar aquí en Jeep. La diferenciació de tonalitats verdoses i groguenques dels arbres és ben manifesta; el paisatge és excepcional. Anem traspasant aquestes planes, que serveixen de pasturatge pel bestiar, en direcció nord. Resta un xic enlairada, a la nostra esquerra, l'edificació d'una masia de proporcions considerables.
- 1h 54' Deixem els camps. Arribem a un magatzem on hom hi guarda el tractor. Davant d'aquest, el curs de la riera de la Fosca. Ara deixem el camí que seguia paral·lelament el seu curs i que ens portaria al Grau. Cal seguir un altre camí-pista que surt al costat mateix del magatzem, i que avança per la riba dreta del torrent de Matabous. De fet, aquí mateix, en la confluència dels dos torrents esmentats és on comença a agafar nom el riu Llàmana.
- 2h 02' Passem a l'altra banda del torrent de Matabous. La pista segueix ascendent.
- 2h 13' La pista continua, implacablement rectilínia i pujadora, ara sobre un rocallís.

- 2h 23' Revol a l'esquerra i, tot seguit, arribem a un coll.
- 2h 24' Can Tià; a l'esquerra del camí. Davant nostre, a baix, impressiona l'elegància del cràter obert de Can Tià. Al fons, la silueta de la serra del Corb. Realitzem una segona parada de descans, de 10 minuts.
- 2h 34' Reprenem la marxa, ara donant el tomb a la dreta del volcà. Ben seguit, apareix a l'esquerra, el camí que mena a la mateixa esplanada que tapa la boca del cràter; ~~el~~ desestimem. Des d'aquest punt observem, a l'horitzó, les crestes inconfusibles del Puigsacalm i del Far.
- 2h 39' Describim un revol a la dreta, deixant a sota i al costat dret un tall seccionat de terreny que ens mostra, vívament, l'origen volcànic del subsòl.
- 2h 41' Coll de Font Pobra. Iniciem el descens. Ben seguit, el nostre camí fa cap a un altre de travessar. Seguim cap a l'esquerra, en sentit descendent. Sovint sentirem els trets dels caçadors que es dediquen a la cacera del porc senglar.
- 2h 42' Al falдар de la banda dreta es veuen, encara, els fonaments de la masia de Can Barnadella.
- 2h 47' Impressiona el talús negre, al marge esquerre del camí.
- 2h 50' La Font Pobra; al costat dret del camí, fent una curta marxa. Hi raja un doll d'aigua ben considerable. L'aigua, fresca

Gtxa. 249
 Santa Margarida
 la Cot; m. Santa Pau;
 Cp.; construcció
 romànica
 (295. 6°13'46" -
 42°08'40").
 fotos: (a dalt) Vista
 exterior de l'edifici des
 del sud-oest
 (setembre 1978);
 (a baix) Aspecte de
 l'exterior de l'església,
 amb la capçalera
 (setembre 1978).

i bona, arrastra també granets de sorra volcànica que hom pot observar quan l'aigua és asserenada. Sobre el broc, una pedra esculpida de la Mare de Déu, diu: "Reine dels màrtirs, pregueu per nosaltres". Fem una tercera parada, de 10 minuts.

- 3h 00' Reprenem el camí. Veiem, al fons, la vila comtal de Santa Pau.
- 3h 05' Després d'un primer revol a la dreta, en ve, ara, un segon a l'esquerra. Hi destaca en aquest una gradera natural de pedra volcànica.
- 3h 09' Bifurcació cap a l'esquerra. La desestimem i seguim pel mateix camí.
- 3h 13' Primera vista de Sant Miquel Sacot o la Cot.
- 3h 17' Can Bassols. La masia, amb les seves pallisses, queda enfonsada al costat esquerre del camí.
- 3h 18' Can Casot; ara, a la banda dreta del camí.
- 3h 21' Trencall a mà dreta, que seguim per a dirigir-nos cap el volcà de Santa Margarida.
- 3h 23' En una cruïlla deixem els senyals del GR-2 i agafem el camí de l'esquerra.
- 3h 31' Som dalt el llavi del cràter (682 m). Aquest té un perímetre de 2000 metres. Iniciem un descens tortuós per un caminó dibuixat cap a la dreta.
- 3h 35' Ens trobem al pla de dins el cràter. Al mig, sorpren l'isolament d'una capella romànica dedicada a Santa Margarida i que ha donat nom al volcà. L'element més característic d'aquesta construcció és l'absis. Realitzem la quarta i darrera parada de descans, també, de 10 minuts.
- 3h 45' Iniciem el camí de retorn, pel mateix lloc on hem passat.
- 4h 00' Reprenem el camí que portavem quan l'hem deixat; seguim, doncs, cap a la dreta. Ens acompanyen els senyals del GR-2.
- 4h 05' Creuem un altre camí, en forma d'ics o xeix ben visible, i entrem en un lloc ombrívol per l'emplaçament d'uns roures i d'unes blades.
- 4h 06' Fem cap a un altre camí, en ple revol d'aquest. Avancem en direcció a l'ermita de Sant Miquel la Cot, que divisem, ara ja, més propera.
- 4h 07' Visió del Croscat, amb la seva cresta punxeguda característica. Fou el darrer volcà en apagar-se, fa ja 110 000 anys. Som al pla de la Cot. Deixem el camí, i seguim cap a l'esquerra de forma pujadora.

4h 15' Església de Sant Miquel la Cot. Ensulsiada totalment pels efectes dels terratrèmols dels anys 1427 i 1428, fou reedificada posteriorment. L'agregat de Sant Miquel la Cot pertany al municipi de Santa Pau. Fem una parada molt breu. Seguim el camí pujador, on es fan visibles les marques del GR-2.

4h 16' En un revol, deixem el camí, no pas els senyals, per avançar dreturerament, tot passant per sota d'un filferro. Poc després ens posem dins el call d'un caminó que es transforma en un corriol baixador. S'observen els senyals d'haver-se efectuat recentment en aquest indret una prova de trial o de motocros.

Sant Miquel la Cot; m. Santa Pau; E.P. (295, 6°13'10" - 42°08'20").
foto: Aspecte de l'exterior de l'església des del sud-oest (juliol 1970).

4h 18' El corriol esdevé més ombrívol i, també, relliscós.

4h 26' Arribem a un camí, que seguim cap a l'esquerra. Ben aviat resten a mà dreta uns camps conreats.

4h 30' Baixem per un talús, al costat dret del camí; i seguim momentàniament per la vora d'un camp de pasturatge fins arribar, pel darrere de la casa, a Can Prat, casa amb carreus de pedra i arcades interessants. Situats davant l'esplanada de la masia seguim cap a la dreta, on precisament es troben els safareigs. Preciosa vista de la serra del Corb.

4h 33' Can Casals; a l'esquerra del camí. Aquest, gira un recte a la dreta.

4h 37' Deixem el camí. Seguim, per un altre, cap a l'esquerra. Seguidament, el tornem a deixar per avançar en la mateixa direcció. Estem cercant la millor entrada que ens fagi penetrar dins la fageda d'en Jordà.

4h 39' Arribem a una casa. Li donem tot el tomb, restant a l'esquerra.

4h 45' Bifurcació. Cap a la dreta. Ben aviat arribem a la masia de la Vilà. Els seus ocupants es dediquen a la cria de bestiar avícola. Sorprenen la quantitat de panotxes exposades.

4h 50' El Portell; a l'esquerra del camí. Davant, el Puig Jordà.

4h 52' Fem cap a un altre camí. Som a la masia d'en Jordà.

4h 54' Bifurcació. Seguim cap a la dreta. Arribem a Can Palieu.

4h 57' Per un corriol entrem a la fageda d'en Jordà. Hom no podia imaginar-se una bellesa tan gran. Sobren les paraules ...

5h 00' Deixem, a la dreta, un portal barrat per una cadena.

5h 07' Segons els senyals som en el centre de la fageda. Aquí fineix teòricament la cursa. Els integrants de la ruta turística ens reben en aquest lloc. Som a 15 min. escassos de la carretera.

TRAVESSA - QUESTIONARI

- 1) Uns terratrèmols molt importants sacsejaren aquesta comarca en dos anys consecutius. A quins anys ens referim?
- 1 1627 i 1628
 - X 1872 i 1873
 - 2 1427 i 1428
- 2) Quin és el nom del coll que separa la serra del Corb de la serra de Finestres?
- 1 Tià
 - X Colltort
 - 2 Font Pobra
- 3) Qui va ésser el creador de l'escola pictòrica d'Olot?
- 1 Martí i Alsina
 - X Mas i Fondevila
 - 2 Joaquim Vayreda
- 4) Quin és l'origen geològic de la serra de Finestres?
- 1 Un horts tectònic
 - X Una erupció volcànica
 - 2 Un anticlinal
- 5) A quin riu va a fer cap l'aigua de la Font Pobra
- 1 Ser
 - X Llèmana
 - 2 Tort
- 6) De quin tipus arquitectònic és l'església on s'hi guarda la imatge bruna de la Mare de Déu del Tura?
- 1 Barroc classicista
 - X Neoclàssic funcional
 - 2 Renaixentista
- 7) Quina és la constitució mineralògica dels basalts olotins?
- 1 Plagioclasses i pirocsens amb oliví
 - X Barreja de silicats i carbonat càlcic
 - 2 Quars, ortosa i biotita

8) Sant Iscle de Colltort és un agregat prop del qual resten les ruïnes del castell de Colltort. A quin municipi pertany aquest agregat?

- 1 Sant Feliu de Pallerols
- X Sant Aniol de Finestres
- 2 Sant Miquel la Cot, o Sacot

9) On es troba, actualment, la imatge romànica del Sant Crist procedent de Sant Joan les Fonts?

- 1 Museu Diocesà de Girona
- X Va ésser destruïda en temps de la guerra civil
- 2 Museu Episcopal de Vic

10) Per què es caracteritzen les fulles del faig?

- 1 Per la pelusa blanca del costat
- X Per la forma lobulada del seu perfil
- 2 Per la seva petitesa i forma punxeguda

11) Quin és el comte que lluità en una cruel batalla a les llunyanes aigües de la mar de Màrmara, i que a resultes de les ferides moria a Constantinoble?

- 1 Ponç IV
- X Huguet II
- 2 Ponç III

12) Quin any es va donar la carta pobla, anomenada "cellera", a la vila comtal de Santa Pau?

- 1 1330
- X 1230
- 2 1300

13) A quin tipus de volcà correspon el de Can Tià?

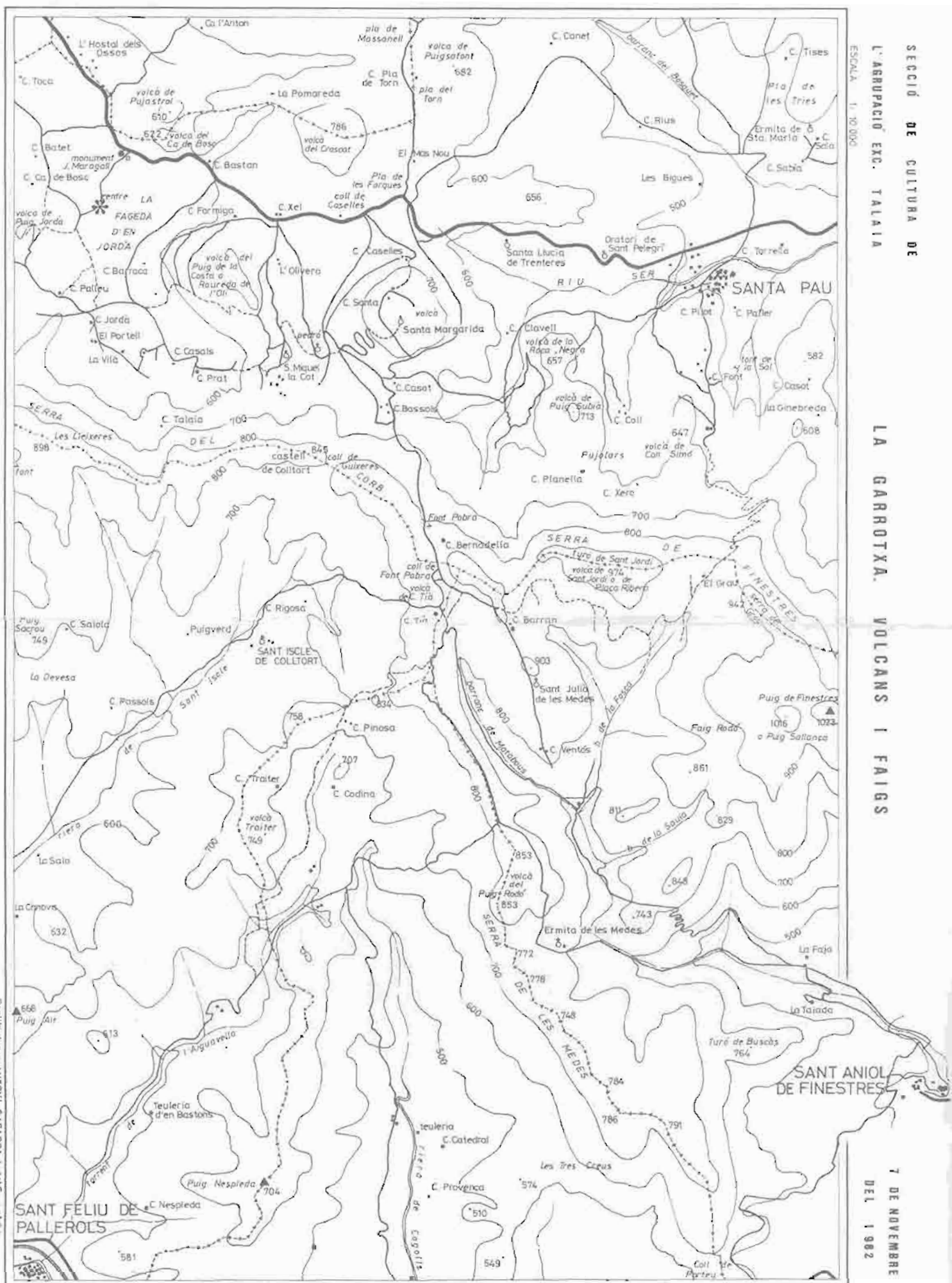
- 1 Compost per més d'un cràter
- X De ferradura
- 2 Central o simètric

14) A quin poeta li serví d'inspiració la fageda d'en Jordà?

- 1 Jacint Verdaguer
- X Josep Vicenç Foix
- 2 Joan Maragall

BIBLIOGRAFIA

- ELS CASTELLS CATALANS, Vol III, Editorial Dalmau. 1973.
- GRAN ENCICLOPEDIA CATALANA.
- GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA, Vol III. 1981.
- GEOGRAFIA DE CATALUNYA, Vol. I, Editorial Aedos. 1968.
- NATURA, Ús o abús?. Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans, Editorial Barcino. 1976.
- BURON, Vicenç, 1977. Esglésies romàniques catalanes. Guia. Artestudi edicions, Barcelona.
- GASSIOT i MATAS, X., 1982. La zona volcànica d'Olot. Ciència, revista catalana de ciència i tecnologia, núm. 13, pp.10-19.
- GONZALEZ DEL CAMPO, F. i CORREIG I BLANCHER, A., 1981. Els terratrèmols de la Zona Olotina. Ciència, revista catalana de ciència i tecnologia, núm. 8, pp.14-16.
- MALLARACH i CARRERA, J.M., 1982. Conservació de la zona volcànica d'Olot. Muntanya, núm. 713, pp.296-303.
- MALLARACH i CARRERA, J.M. i RIERA i TUSELL, M., 1981. Els volcans olotins i el seu paisatge. Edit. Serpa.
- MASCLANS, F., 1977. Guia per a conèixer els arbres. Edit. Montblanc
- READ, H.H. i WATSON, J., 1970. Introducción a la Geología. Edit. Alhambra. Madrid.
- RIERA i TUSELL, M., 1979. La vegetació de la Regió volcànica d'Olot. Ex. Ajuntament d'Olot.
- RIERA i TUSELL, M., 1982. Caràcter i significació de la vegetació a la Regió volcànica de la Garrotxa. Ciència, revista catalana de ciència i tecnologia, núm. 13, pp.26-35.
- RIBA, O i d'altres, 1979. Geografia física dels Països Catalans. Edi. Ketres, 2ª edició.
- BROS, V. i d'altres, 1982. Fauna de les muntanyes. Llibre de motxilla 19.
- FOLCH i GUILLEN, R., 1981. La vegetació dels Països Catalans. Ketres.
- Mapas. Alpina. Garrotxa. 1979. Escala 1/40.000.
- Institut geogràfic i catastral. 1951. Escala 1/50.000.
- Full Banyoles 295.

D'AQUEST TREBALL SE N'HAN FET UN TOTAL
DE CINQUANTA EXEMPLARS, SIGNATS I NUMERATS.

Nº

Vilanova i la Geltrú, 7 de novembre del 1982

Han col.laborat en aquest treball:

Virtut CASTRO i CAÑEVERAS

Antoni SAGARRA i MAS

Dolors LACASA JORDÁN

Josep M. ALSO i TORRENTS

M.Carme BARCELÓ i MARTÍ

Salvador BUTÍ i PAPIOL

Antoni RECASENS i VALLDOSERA

I N D E X

Introducció poètica	1
Salutació	2
Geografia física	3
Mineralogia	9
Clima	11
Vegetació	12
La fageda	12
La roureda de roure pèrol	14
La verneda	16
La roureda submediterrània de roure martinenc	17
La vegetació damunt les roques	18
Fauna	19
Geografia humana. La Garrotxa	21
Sant Joan les Fonts	23
Castellfollit de la Roca	23
Olot	25
Escola Pictòrica d'Olot	24
Planta esquemàtica del Museu d'Art Modern	26
Olot	27
Sant Aniol de Finestres	28
Serra de Finestres	28
Castellfollit de la Roca	28
Sant Joan les Fonts	29
Santa Pau	30
Goig en lloança del gloriós màrtir Sant Maurici	31
Castells. Castell de Santa Pau	32
Castell de Colltort	36
Castell de Finestres	38
Itinerari de la marxa. Descripció	39
Travessa - Qüestionari	44
Bibliografia	46
Mapa (full doble)	47 i 48
Justificació	49
Índex	50

